

Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike

PREGLED STANJA IN SMERI RAZVOJA SODOBNE SLOVENSKE
DRAMATIKE

Kim Komljanec

Slovenski gledališki inštitut SLOGI

September 2021

Slovenski gledališki inštitut, Mestni trg 17, 1000 Ljubljana, <https://www.slogi.si/>;

kim.komljanec@gmail.com

Povzetek

Raziskava o stanju in smereh razvoja sodobne slovenske dramatike ponuja vpogled v okoliščine nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike na začetku tretjega desetletja 21. stoletja z vidika različnih skupin deležnikov: dramskih pisateljev_ic, prevajalcev_k, dramaturgov_inj, režiserjev_k, umetniških vodij in direktorjev_ic javnih zavodov, nevladnih organizacij in zasebnih gledaliških hiš, urednikov_ic in založnikov_ic, pedagogov_inj in predstavnikov_ic javnih sofinancerjev.

Na podlagi obsežnega vprašalnika s kvantitativno in kvalitativno raziskovalno metodo raziskava analizira procese ter okoliščine nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike, prinaša vpogled v bralno kulturo in dostopnost sodobne dramatike v različnih pojavnih oblikah ter prikaže frekventnost dostopanja predstavnikov_ic strokovne javnosti do sodobnih dramskih besedil in njihovih uprizoritev. Najpomembnejši izsledki raziskave kažejo na strokovno, kadrovsko in finančno podhranjenost polja: študija razgalja pomanjkljivo razumevanje polja nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike, celo s strani strokovne javnosti. Najbolj izstopajoče pa je odkritje o deprofesionaliziranosti polja, saj celo v polje najbolj vpeta skupina deležnikov posveča sodobni slovenski dramatiki največ 70 % svojega delovnega časa.

Rezultati raziskave so celovita podatkovna podlaga za pisanje sistematične in z vsemi deležniki usklajene kulturne politike za sodobno slovensko dramatiko.

Ključne besede: sodobna slovenska dramatika, dramsko pisanje, prevajanje dramatike, bralna kultura, kulturna politika, okoliščine in proces pisanja

Abstract

The present research in the condition and courses of development of contemporary Slovenian playwriting offers an insight into the circumstances of writing and translating Slovenian drama at the beginning of the third decade of 21st century. We are looking at these activities from the viewpoints of various stakeholders: playwrights, translators, dramaturgs, directors, artistic directors and general managers of government funded cultural establishments, NGOs or private theatres, editors, publishers, teachers and public funding representatives.

Our analysis is based on an extensive questionnaire which includes both quantitative and qualitative research methods examining the processes and circumstances of writing and translating contemporary Slovenian drama, exposing the reading culture and availability of new Slovenian playwriting in its various formats as well as how frequently these various (written and stage) formats are being accessed by members of the professional public.

Our most significant findings show a relatively low level of expertise, workforce and funding in the field. Results of our study revealed a lacking understanding of the processes of creation and translation of contemporary Slovenian playwriting even by members of its professional scene. A discovery that surprised us was the de-professionalization of the field demonstrated by the fact that even the most relevant groups of stake-holders dedicate a maximum of 70% of their work time to contemporary Slovenian playwriting.

The results of this research offer an extensive basis of data for drawing up a systematic cultural policy for contemporary Slovenian playwriting, taking into account all groups of stake-holders.

Key words: *contemporary Slovenian drama, playwriting, play translation, reading culture, cultural policy, writing circumstances, translation circumstances, writing process.*

KAZALO

1 UVOD.....	6
1.1 Pogled v tujino	6
1.2 Slovensko jezikovno okolje	8
1.2.1 Neformalna izobraževanja in bralne uprizoritve.....	9
1.2.2 Akademske preučevanje in poučevanje	9
1.2.3 Objavljanje na spletu.....	10
1.2.4 Prevajanje.....	11
1.2.5 Razvoj uprizarjanja	11
1.3 Cilji in nameni te raziskave.....	15
2 METODA	16
2.1 Vprašalnik	16
2.1.1 Splošna vprašanja.....	17
2.1.2 Vprašanja, povezana z razumevanjem pojma »sodobna slovenska dramatika«.....	17
2.1.3 Vprašanja o okoliščinah nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike	17
2.1.4 Vprašanja o načinih in pogostnosti dostopanja do sodobne dramatike	17
2.1.5 Vprašanja o načinih razvoja sodobne slovenske dramatike (peti in šesti sklop)	17
2.1.6 Vprašanja o financiranju polja sodobne slovenske dramatike	18
2.1.7 Vprašanje o uveljavljenosti.....	18
2.1.8 Vprašanja o demografskih podatkih	18

<i>Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike</i>	4
2.2 Izvedba in udeleženci.....	18
2.3 Opazovani in pridobljeni podatki.....	21
3 REZULTATI.....	22
3.1 Demografija	22
3.2 Poklicna vloga in delovna obremenitev	27
3.2.1 Samoocena stopnje uveljavljenosti dramskih pisateljev_ic.....	31
3.3 Pomembnost okoliščin za nastajanje sodobne slovenske dramatike	34
3.3.1 Pomembnost okoliščin po kategorijah, kakor jih ocenjujejo anketiranci iz vseh skupin deležnikov	36
3.3.2 Pomembnost posameznih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, kakor jih ocenjujejo različne skupine deležnikov	40
3.4 Pomembnost okoliščin za prevajanje sodobne slovenske dramatike v tuje jezike	44
3.4.1 Pomembnost okoliščin po kategorijah, kakor jih ocenjujejo anketiranci iz vseh skupin deležnikov	46
3.4.2 Pomembnost posameznih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike v tuje jezike, kakor jih ocenjujejo različne skupine deležnikov	48
3.5 Podrobnejša slika ocene pomembnosti posameznih okoliščin glede na skupino deležnikov	49
3.6 Količina mesečno prebranih sodobnih slovenskih in tujih dramskih besedil	53
3.6.1 Koliko sodobne dramatike berejo posamezne skupine deležnikov	54
3.6.2 Kje se sodobna dramatike bere	58

<i>Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike</i>	5
3.7 Količina mesečno ogledanih uprizoritev sodobne dramatike	59
3.8 Najpogostejši načini srečevanja s sodobno dramatiko.....	60
3.9 Načini razvoja sodobne slovenske dramatike	62
3.9.1 Načini razvoja posameznega besedila	62
3.9.2 Načini dolgoročnejšega razvoja polja	64
3.10 Financiranje polja sodobne slovenske dramatike	77
4 RAZPRAVA	79
4.1 Pomen raziskave in reprezentativnost njenih udeležencev	79
4.1.1 Prevajalci_ke.....	80
4.1.2 Režiserji_ke.....	81
4.2 Mesto sodobne slovenske dramatike v strokovni javnosti.....	81
4.3 Razumevanje procesov nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike	84
4.4 Kultura branja sodobne dramatike	85
4.5 Bralne uprizoritve	86
4.6 Kritika	87
4.7 Specializirano prizorišče.....	88
5 ZAKLJUČEK	88
LITERATURA.....	89

PRILOGA 1: VPRAŠALNIK

1 UVOD

Dramatika je že po definiciji obsojena na življenje nekje vmes, med gledališčem in literaturo. Gre za »knjižna besedila«, ki so »zvečine namenjena uprizarjanju« (Kmecl, 1995, str. 230). To dramatiki po eni strani nudi več prostora za razvoj, saj jo je za razliko od drugih literarnih zvrsti mogoče »premestiti iz domišljije v realnost ustrezno opremljenega gledališkega odra« (ibid, str. 235) po drugi strani pa je na obeh poljih potisnjena nekako ob rob.

Obenem je prav zaradi svoje t. i. partiturne narave, torej narave nekakšnega polizdelka, ki polno zaživi šele skozi delo poustvarjalcev, dramatika kot literarna zvrst še posebej trd oreh za prevajanje. Mnogo je teorij o tem, kako dramatika potuje prek meja posameznih jezikovnih področij in ali je bolj smiselno dramatiko prevajati zgolj jezikovno ali tudi kulturno (Delgado, Lease, & Rebellato, 2020).

1.1 Pogled v tujino

V različnih svetovnih in evropskih gledaliških kulturah dramatika zavzema različna mesta, tako ima npr. v Veliki Britaniji, Nemčiji in Franciji mnogo dramatikov agenta, ki se zanje pogaja z gledališči, medtem ko so v Italiji in Španiji agenti precej redki (Delgado et al., 2020, str. 6-7).

V anglosaških deželah ima v konvencionalni, prevladujoči gledališki produkciji besedilo že od nekdaj centralno pozicijo in je osnova za večino gledaliških predstav, v Rusiji pa je dramatik prevzel osrednjo vlogo v ustvarjalnem gledališkem procesu šele v postsovjetskem obdobju (Flynn, 2020).

Programov razvoja in spodbujanja dramskega pisanja je v Veliki Britaniji in ZDA v izobilju, številna gledališča posvečajo veliko pozornosti in sredstev razvoju nove dramatike, poleg tega so dramska besedila pomemben del izobraževanja za različne gledališke poklice. Tudi v knjižnih oblikah se dramatika v anglosaškem svetu redno objavlja, prav tako so izključno objavljani dramati

posvečene številne spletne založbe in portali. Poleg številnih gledaliških uspešnic z West Enda in Broadwaya, nastalih po novih dramskih besedilih, se razvoju sodobne dramatike v angleškem jeziku posvečajo npr. londonska gledališča Royal Court Theatre (royalcourttheatre.com), Bush Theatre (www.bushtheatre.co.uk), Theatre 503 (theatre503.com) in številna druga, gledališki studio The Lark (www.larktheatre.org) v New Yorku, ki je sicer ravno v času nastajanja te raziskave zaprl svoja vrata pod težo pandemije, britanska založba Nick Hern Books (www.nickhernbooks.co.uk), angleško-ameriško zastopniško podjetje Concord Theatricals in v njegovem okviru založba Samuel French (www.concordtheatricals.co.uk in www.concordtheatricals.com), spletne zbirke in založbe, kot so Stage plays (www.stageplays.com), Off The Wall Plays (offthewallplays.com), Lazy Bee Scripts (www.lazybeescripts.co.uk), pa še ogromno bi jih lahko našteli.

Po drugi strani pa je prevodne dramatike zlasti na britanskih odrih in v tisku na Otoku izredno malo. O tem nepojasnjem dejstvu sta bila na Royal Central School of Speech and Drama leta 2019 organizirana festival in konferenca, kjer so akademiki_čarke in gledališčniki_ce predstavljali_e svoje izkušnje in razlage, zakaj je tako (Grochala, 2019).

Vse našteto ima svojevrsten vpliv na razvoj sodobne britanske in ameriške dramatike.

V nemško govorečih deželah imata besedilo in njegov_a pisec_ka vse od prehoda k tako imenovanemu režiserskemu gledališču v sedemdesetih letih (Delgado et al., 2020) sekundarno vlogo v gledališču in sta v hierarhiji avtorstva podrejena režiserju_ki. Po podatkih stanovskega združenja dramskih avtorjev in avtoric nemško govorečega okolja Verband der Theater Autoren:innen (vthea.de) je v Nemčiji letno objavljenih zgolj nekaj deset sodobnih dramskih besedil, medtem ko število uprizoritev nemških dramskih novitet sega mnogo višje. A dramatika_čarko v procesu uprizarjanja v gledališču najpogosteje zastopa dramaturg_inja ali celo agent_ka (ibid). Vse to vpliva na načine in smeri, kako se dramatika v tem okolju razvija.

Spet drugačen primer je Poljska, kjer se je zanimanje za sodobno poljsko dramatiko vzbudilo v petdesetih in šestdesetih letih (Rebellato, 2020), uprizarjanje najnovejše poljske dramatike pa je ponovno v porastu šele od nedavnega. Nasprotno pa je objavljanje in prevajanje dramskih besedil tam uveljavljena in razširjena praksa (Laera, 2020), kar ima spet svojevrsten vpliv na razvoj dramatike in na njen položaj v okvirih gledališča in literature.

1.2 Slovensko jezikovno okolje

Kako pa je s sodobno dramatiko v Sloveniji oziroma v slovenščini? V katere smeri in kako se razvija? Koliko je objavljamo, prevajamo, uprizarjamo, kako skrbimo za prirast novih avtorjev in avtoric?

Že nekje od preloma tisočletja se okrog novonastajajoče slovenske dramatike penijo razburkani valovi pričakovanj javnih zavodov in njihovih umetniških vodstev po boljši kakovosti, drugačni vsebini ali formi dramskega pisanja na eni strani ter zahteve avtoric in avtorjev (zlasti mlajše generacije) po večjem številu uprizoritev oziroma dostopnejših možnostih za preizkušanje nove dramske pisave na odrih na drugi. O premajhnem korpusu prevedenih slovenskih dramskih besedil, pa ne le sodobnih, ampak tudi klasike, priča na primer tudi primer Cankarjeve dramatike. Šele nedavno, na začetku leta 2020, je namreč v produkciji Tedna slovenske drame Prešernovega gledališča Kranj in kanadskega gledališča Crane Creations zaživel projekt sistematičnega prevajanja Cankarjevih besedil v angleški jezik (ced-slovenia.eu/en/project/cankar-goes-west-2 in www.cranecreations.ca/how-it-all-started). Avtorji in avtorice sodobne slovenske dramatike si prevode lastnih del pogosto zagotovijo kar sami_e, zanje plačajo iz lastnega žepa ali si sredstva zagotovijo iz javnih razpisov na državni ali evropski ravni, distribuirajo pa se nato ti prevodi dokaj naključno, nesistematizirano in v odvisnosti od lastne iniciative ter osebnih poznanstev dramskih avtorjev_ic ali prevajalcev_k (Komljanec, 2019).

S porastom zavedanja in opozarjanja na vse te pomanjkljivosti so v Sloveniji nastale različne iniciative za razvoj sodobne slovenske dramatike, nekatere s strani javnih zavodov, večina pa s strani nevladnih organizacij ali posameznikov_c.

1.2.1 Neformalna izobraževanja in bralne uprizoritve

Na začetku tisočletja so bile kot odziv na prepoznano t. i. krizo slovenske dramatike organizirane prve delavnice dramskega pisanja. Po plodnih osemdesetih in postopnem prehodu v stagnacijo v devetdesetih letih sta namreč strokovna in splošna javnost zaznali upad nastajanja in uprizarjanja nove slovenske dramatike pa tudi staranje najplodnejše in najbolj uveljavljene, maloštevilne in zaprte skupine piscev (sic!) konec devetdesetih let 20. stoletja in na začetku novega tisočletja (Arhar, 2020). In tako so bile v okviru Tedna slovenske drame v Prešernovem gledališču Kranj organizirane delavnice dramskega pisanja. Te so v preteklih dvajsetih letih prerasle festival in sprožile različne iniciative: delavnice KUD-a Sodobnost International in Društva slovenskih pisateljev, objave dramatike v reviji Sodobnost in nekaterih drugih literarnih revijah (zlasti Mentor, Literatura, kasneje tudi Amfiteater in Adept), delavnice, bralne uprizoritve in druge dopolnilne dejavnosti Društva Glej (med letoma 2006 in 2013 zbrane pod programskim sklopom Preglej), objavljanje dramatike pri Javnem skladu za kulturne dejavnosti (v sodelovanju s Preglejem), delavnice in festival KUD-a Krik (Festival dramske pisave Vzkrík), t. i. rezidence za dramske avtorje_ice v Mestnem gledališču ljubljanskem, izobraževalne delavnice Nova branja (od leta 2017/18) v okviru programa ljubljanske Drame, tečaje dramskega pisanja na ljubljanski Vodnikovi domačiji in številne delavnice, tečaje in seminarje v organizaciji Javnega sklada za kulturne dejavnosti.

1.2.2 Akademsko preučevanje in poučevanje

Na področju akademskega preučevanja in formalnega, univerzitetnega poučevanja je v opazovanem obdobju zadnjih dvajsetih let prišlo do pomembnega razvojnega koraka: leta 2010 je bil

na AGRFT UL uveden predmet Dramsko pisanje, ki se danes pojavlja na predmetniku umetniških smeri kot izbirni strokovni predmet na treh stopnjah (Dramsko pisanje I, II in III) ter v kombinaciji s scenaristiko na uvodni stopnji (osnove dramskega pisanja in scenaristike). Najbolj so ti izbirni predmeti dostopni študentom dramaturgije, zaradi predvidene kvote učnih ur pa manj študentom igre in režije. Vse navedene predmete poučuje ista predavateljica, občasno pa na AGRFT gostujejo tudi drugi mentorji s seminarji ali z manj obsežnimi sklopi predavanj oziroma praktičnih vaj.

Dodaten prostor za kritično premišljevanje, akademsko preučevanje in objavljanje besedil je sodobna slovenska dramatika dobila v revijah *Adept* (ta izhaja pri AGRFT UL od leta 2014) in *Amfiteater* (to od leta 2008 izdaja AGRFT sprva v sodelovanju z Društvom gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije, kasneje pa v sodelovanju s Slovenskim gledališkim inštitutom). Že vrsto let dramatiko in eseje o dramatiki objavlja tudi založba *Sodobnost International*, večinoma v reviji *Sodobnost*, nekaj pa tudi v knjižnih izdajah (npr. *Trideset esejev o Flisarjevi dramatiki*, izdana pri *Sodobnost International* v Ljubljani leta 2017). Pred nedavnim (2020) je začela izhajati še literarna revija *November*, ki jo izdaja Društvo humanistov Goriške in ki je še malo razširila prostor sodobni slovenski dramatiki v strokovnih razpravah ter v literarnovedni in literarni periodiki.

1.2.3 Objavljanje na spletu

Tiskovine (spletne in papirnate), namenjene refleksiji in objavljanju, sta dodatno nadgradila dva spletna portala. Prvi je *SiGledal.org*, ki ga je leta 2008 zagnala nevladna organizacija *Novi Zato*. (ta je še vedno skrbnik in lastnik portala). *SiGledal.org* je s široko knjižnico dramskih besedil, predstavivami avtoric_jev, objavljanjem kritik, intervjujev in člankov vse bolj ključnega pomena za sodobno slovensko dramatiko, zlasti zaradi omogočanja prostega in preprostega dostopa do sodobnih slovenskih dramskih besedil, ki sicer javnosti niso dostopna.

Drugi, mlajši, je portal Neodvisni.art, ki je deloma zapolnil vrzel, nastalo ob krčenju prostora, ki ga v tiskanih izdajah dnevnega časopisja v zadnjem desetletju uredniki (oziroma lastniki) namenjajo objavam kritik in odzivov na uprizoritvene (in druge) umetnosti na splošno.

1.2.4 Prevajanje

Na področju prevajanja sodobne slovenske dramatike v tuje jezike je bilo v preteklih dveh desetletjih nekaj majhnih premikov na bolje in nekaj na slabše. Potem ko je osrednji festival slovenske dramatike, Teden slovenske drame, v prvem desetletju našega tisočletja začel prakso prevajanja besedila, ki v posameznem letu prejme Grumovo nagrado, v angleški jezik in žepnih knjižnih izdaj teh prevodov, so sredstva zasebnega kapitala za te namene po nekaj letih presahnila, z njimi pa je zamrla tudi ta pomembna praksa. Tako celo najbolj uveljavljeni_e dramatik_i_čarke prevode svojih besedil financirajo iz lastnih žepov (Komljanec, 2019) ali pa do prevodov pač ne pridejo. Programa formalne izobrazbe iz prevajanja dramatike v Sloveniji še vedno nimamo, čeprav že nekaj let na več slovenskih univerzah delujejo prevajalski oddelki. Neformalno znanje o prevajanju dramatike si lahko prevajalci_ke pridobijo na vsakoletni Prevajalnici, nekajdnevnem rezidenčnem tečaju, ki ga organizira Javni sklad za kulturo in kjer si priznani mentorji_ice včasih za prevajanje izberejo tudi dramska besedila. Tako je npr. nastal španski prevod besedila Simone Semenič *tisočdevetstoenaosemdeset*, ki je v dvojezični knjižni izdaji izšel pri JSKD novembra 2020 (Semenič et al., 2020). O pomembnosti Prevajalnice za razvoj prevajanja sodobne slovenske dramatike pričajo tudi v omenjeni tiskovini objavljeni vtisi prevajalcev in prevajalk, ki so dramo kolektivno prevedli.

1.2.5 Razvoj uprizarjanja

Manj pozornosti in prostora je bilo v zadnjih dveh desetletjih namenjenih razvoju uprizarjanja sodobne slovenske dramatike. Delež krstnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike je glede na

število vseh premier javno ustanovljenih gledaliških hiš v zadnjih dveh desetletjih le zmerno porasel (glej Tabela 1).

Tabela 1

Statistika krstnih uprizoritev novih sodobnih slovenskih besedilnih predlog

	Drama Lj		MGL		Drama MB		SNG NG		Mladinsko		PGK		SLG CE		SSG Trst		Koper		MG Ptuj		APT NM		LGL		LG MB		SKUPNO		
	VE	SO	VE	SO	VSE	SLO	VE	SO	VSE	SLO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VE	SO	VSE	SLO	
2000/2001	9	1	8	1	13	1	6	1	4	2	3	1	6	0	5	1	1	1	5	2	/	/	13	0	4	0	77	11	14%
2005/2006	10	4	13	3	7	1	7	1	4	1	6	0	7	1	6	2	5	2	4	0	/	/	7	0	3	0	79	15	19%
2010/2011	13	2	11	1	5	1	8	2	6	0	4	1	6	0	5	1	7	3	6	1	4	0	10	5	5	0	90	17	19%
2015/2016	11	1	18	3	8	2	10	2	12	7	4	1	6	1	9	1	5	2	3	0	8	0	13	4	6	1	113	25	22%
2018/2019	14	2	12	2	6	0	9	1	6	2	5	1	5	0	9	1	5	1	7	0	4	2	13	3	7	1	102	16	16%
2019/2020	10	1	10	4	5	3	11	1	6	2	4	2	6	1	8	2	12	0	3	0	4	0	4	0	5	1	88	17	19%

Opomba: Vir podatkov: SiGledal.org.

VSE – število vseh premier na vseh prizoriščih posamezne gledališke hiše (vključujoč koprodukcije, produkcije AGRFT, predstave za otroško in odraslo občinstvo, bralne uprizoritve, gibalne predstave ipd.)

SLO – število krstnih uprizoritev novih slovenskih besedilnih predlog (tudi dramatizacije, a brez avtorskih projektov, gibalnih predstav ipd., v primeru uprizoritev za otroke je to razvidno v opombah)

Po podatkih portala SiGledal.org je bilo tako npr. v sezoni 2000/2001 v vseh državnih in mestnih gledališčih 77 premiernih uprizoritev, od tega je bilo 11 krstnih uprizoritev slovenskih dramskih besedil, kar je 14 %. V petih letih je ta delež narasel na 19 % vseh premiernih uprizoritev: v sezoni 2005/2006 so vsa državna in mestna dramska in lutkovna gledališča skupno krstno uprizorila 15 slovenskih besedil. Delež krstno uprizorjene sodobne slovenske dramatike na javno financiranih profesionalnih slovenskih odrih nato poraste na 22 % v sezoni 2015/2016, vendar spet pade na 16 % v sezoni 2018/2019, kar je zadnja opazovana sezona, preden so v slovensko gledališko produkcijo posegle okoliščine epidemije koronavirusa. Obenem sta bili v tej sezoni 102 premierni uprizoritvi v vseh javno ustanovljenih gledaliških hišah. Ta, skupna številka je torej od sezone 2000/2001 porasla kar za 32 %, pri čemer je treba upoštevati tudi dejstvo, da je bilo gledališče APT v Novem mestu ustanovljeno šele leta 2006.

V sezoni 2019/2020, ko je bilo število premiernih uprizoritev bistveno nižje zaradi zaprtja gledališč v marcu 2020, je bil delež krstnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike spet 19 %, torej pandemija do tega trenutka ni bistveno vplivala na delež zastopanosti sodobne slovenske dramatike na naših odrih. Kakšne učinke bodo imela večmesečna zaprtja gledališč in selitev dela produkcije javnih zavodov na splet, bo mogoče preučevati šele čez nekaj let.

Na občasnih strokovnih okroglih mizah, posvečenih sodobni slovenski dramatiki, se tvorci sodobne slovenske dramatike (dramske pisateljice in pisatelji) in njeni naročniki oziroma primarni odjemalci (umetniški vodje in direktorji_ice gledališč ter režiserji_ke) pogosto znajdejo na nasprotnih bregovih, skorajda v konfliktu. Nestrinjanja se pogosto začnejo s preštevanjem besedil, uvrščenih na repertoar, nemalokrat se dotikajo kakovosti besedil ali krstnih uprizoritev le-teh, vmes pa kot nekakšen slon v sobi (angleški idiom ni uporabljen naključno) ostaja problematika prenizkega financiranja ustvarjanja, razvoja, prevajanja in uprizarjanja sodobne

slovenske dramatike. Premajhna količina sredstev je gotovo legitimen izgovor ustvarjalcem_kam in produkcijskim hišam in vedno večkrat razpravljajci_ke tudi najdejo pogum, da ga javno naslovijo, skoraj praviloma pa v teh debatah ni naslovljen popoln manko systemske politike za področje sodobne slovenske dramatike, torej za nekakšen poenoten in vzajemno usklajen načrt zagotavljanja spodbudnih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, izobraževanja strokovnega kadra za ustvarjanje, razvoj, poustvarjanje, poučevanje, prevajanje, in distribucijo sodobnih slovenskih dramskih besedil v izvorniku in prevodih ter za promocijo in mednarodno distribucijo njihovih uprizoritev. Prav tako je redko naslovljena vrzel strokovne kritike besedil in krstnih uprizoritev.

Za razvoj sodobne slovenske dramatike in z njo povezanega umetniškega ter humanističnega polja je potrebno vse to in še več.

1.3 Cilji in nameni te raziskave

S to študijo želimo osvetliti, kje so med posameznimi deležniki sodobne slovenske dramatike razhajanja v interesih in kje se interesi različnih skupin prekrivajo, dopolnjujejo oziroma nadgrajujejo. Osrednji cilj te raziskave je ponuditi čim preglednejši vpogled v stanje sodobne slovenske dramatike ter v okoliščine njenega nastajanja in prevajanja danes, na pragu tretjega desetletja 21. stoletja. S preučevanjem perspektiv različnih skupin deležnikov sodobne slovenske dramatike, tj. njenih ustvarjalcev_k, prevajalcev_k, poustvarjalcev_k, producentov_k, založnikov_c, mentorjev_ic ustvarjalcem_kam in drugih, je namen študije identificirati smeri razvoja sodobne slovenske dramatike, ovire, ki temu razvoju morda stojijo na poti, in dejavnike, ki ta razvoj omogočajo ali pospešujejo.

Ta raziskava je nastala z namenom, da bi služila kot objektivna podatkovna podlaga za pisanje kulturnih politik, sprejemanje ukrepov in implementacijo sprememb oziroma za

nadaljevanje dobrih praks najrazličnejšim republiškim in občinskim organom, vladnim ustanovam in javnim zavodom, nevladnim in zasebnim organizacijam ter posameznikom, ki se v kakršni koli obliki in obsegu poklicno ukvarjajo s sodobno slovensko dramatiko. Gotovo pa bodo izsledki koristni tudi za mnoge druge uporabnike, npr. za tiste, ki se ukvarjajo z gledališko ali literarno kritiko, ljubiteljskim gledališčem ali literaturo, promocijo slovenske kulture in umetnosti doma ali v tujini ter številnim drugim.

Vpogleda v recepcijo sodobne slovenske dramatike pri njeni sekundarni publiku (torej gledalcih, ki uprizoritev) ta študija ne ponuja, saj bi bil vprašalnik, ki bi poleg zgoraj navedenih skupin zajel tudi to, preobsežen, zato bi se gotovo zmanjšalo število sodelujočih v raziskavi, kar bi oslabilo zanesljivost pridobljenih izsledkov.

2 METODA

V študiji so bile torej za ciljno populacijo izbrane skupine deležnikov,¹ ki se poklicno ukvarjajo tudi s poljem dramatike.

2.1 Vprašalnik

Vprašalnik (Priloga 1) je obsegal devet sklopov vprašanj, in sicer:

¹ V tem poglavju je zaradi lažje berljivosti in preglednosti kvantitativnih podatkov mestoma uporabljan moški slovnični spol kot generični spol, ki pa, razen kjer je to izrecno razloženo drugače, opisuje osebe vseh spolov.

2.1.1 Splošna vprašanja.

Tu so udeleženci označili svojo starost in izbrali individualno kodo, ki je zagotavljala, da je vsak udeleženec na vprašalnik lahko odgovarjal le enkrat. Poleg tega so izbrali poklicno vlogo, v kateri se v razmerju do sodobne slovenske dramatike najpogosteje znajdejo, oziroma v katero skupino deležnikov spadajo. Ta informacija je bila v nadaljevanju ključna za obdelavo rezultatov raziskave.

2.1.2 Vprašanja, povezana z razumevanjem pojma »sodobna slovenska dramatika«

Namen tega sklopa vprašanj je bil zamejiti polje raziskave in natančneje razumeti, kako termin *sodobna slovenska dramatika* razumejo tisti, ki poklicno delujejo na tem polju.

2.1.3 Vprašanja o okoliščinah nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike

V tem sklopu so se odpirala vprašanja o delovnih razmerah, izobrazbi in drugih okoliščinah dramskih avtorjev_ic in prevajalcev_k ter o tem, kako pomembne se posamezne okoliščine zdijo različnim skupinam deležnikov.

2.1.4 Vprašanja o načinih in pogostnosti dostopanja do sodobne dramatike

Ta sklop vprašanj je bil namenjen pridobivanju informacij o tem, kje in kako se sodobna slovenska dramatika distribuira svoji primarni ciljni publiku (naročnikom in drugim odjemalcem), kakšne navade ima primarna ciljna publika ter kako se ti procesi in navade razlikujejo od procesov in navad dostopanja do prevodne dramatike.

2.1.5 Vprašanja o načinih razvoja sodobne slovenske dramatike (peti in šesti sklop)

Ta sklopa vprašanj sta namenjena pridobivanju informacij o obstoječih in potencialnih načinih razvoja posameznih sodobnih slovenskih dramskih besedil ter širšega polja sodobne slovenske dramatike. S postopkom razvrščanja posameznih dejavnikov razvoja so udeleženci

izkazali svoje vrednotenje posameznih postopkov oziroma procesov, obenem pa so njihovi odgovori nudili tudi vpogled v različne prioritete posameznih skupin deležnikov. Vsak posamezni dejavnik razvoja je v vprašanjih razčlenjen na več aspektov, ki so jih udeleženci spet razvrščali glede na pomembnost oziroma učinkovitost, ki so jo posameznemu aspektu pripisali. Informacije, pridobljene iz teh prioriternih seznamov, so lahko neposredno prenosljive v predloge kulturnih politik.

2.1.6 Vprašanja o financiranju polja sodobne slovenske dramatike

Ta, krajši sklop vprašanj je bil v prvi vrsti namenjen pridobivanju informacij o percepciji finančne podhranjenosti ter o vrednotenju posameznih dejavnosti s področja sodobne slovenske dramatike. Namen tega sklopa vprašanj ni bil pridobivanje konkretnih zneskov javnega financiranja, ki so bili namenjeni za različne dejavnosti, temveč predvsem pridobivanje informacij o tem, kako financiranje percipira strokovna javnost.

2.1.7 Vprašanje o uveljavljenosti

Cilj tega vprašanja je bil pridobiti informacije o samovrednotenju dramskih pisateljev in pisateljic z namenom njihove primerjave z objektivnimi dejavniki (neodvisnimi spremenljivkami) ter z odgovori udeležencev na vprašanja s področja dejavnikov razvoja polja (iz petega in šestega sklopa vprašanj).

2.1.8 Vprašanja o demografskih podatkih

Zadnji sklop vprašanj je udeležence spraševal po demografskih podatkih in torej pridobival informacije o neodvisnih spremenljivkah te raziskave.

2.2 Izvedba in udeleženci

Vprašalnik je bil objavljen na strežniku Fakultete za računalništvo Univerze v Ljubljani, kjer je bil dostopen ves čas izvajanja raziskave.

Povabilo k sodelovanju v raziskavi (s povezavo do vprašalnika) je bilo po elektronski pošti razposlano neposredno na naslove vseh umetniških vodij in dramaturgov, zaposlenih v javno ustanovljenih gledaliških hišah, vseh članov strokovnih svetov teh gledaliških hiš, umetniških vodij nekaterih nevladnih in zasebnih gledališč, samozaposlenih dramskih pisateljev, članov ali simpatizerjev enote Dramski pisatelji in pisateljice pri Združenju dramskih umetnikov Slovenije, neposredno tudi na naslove predstavnikov oddelkov za kulturo v večjih mestnih občinah (Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Jesenice, Koper, Izola, Nova Gorica, Ptuj, Novo mesto, Metlika, Črnomelj in še nekaterih drugih), uradnikov, ki se ukvarjajo z živo kulturo in umetnostjo na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije, uradnikov Javne agencije za knjigo, urednikov in drugih predstavnikov večjih slovenskih založb, urednikov literarnih revij in revij, posvečenih scenskim umetnostim, in nekaterih vidnejših prevajalcev sodobne slovenske dramatike.

Prav tako so bili med neposrednimi prejemniki vabila k sodelovanju v raziskavi mentorji, visokošolski učitelji z različnih slovenskih univerz ter izvajalci neformalnega izobraževanja s področja sodobne slovenske dramatike.

Povabilo (s povezavo do vprašalnika) je bilo posredovano tudi stanovskim društvom: Združenju dramskih umetnikov Slovenije, Društvu slovenskih pisateljev, Društvu gledaliških kritikov in teatrologov, Društvu slovenskih književnih prevajalcev, Društvu Asociacija, Društvu Gledališče Glej, Društvu slovenskih režiserjev, Slovenskemu gledališkemu inštitutu, portalu Sigledal.org, Kulturno-umetniškemu društvu Krik in še nekaterim drugim ustanovam. Mnoge od naštetih organizacij so povezavo do vprašalnika objavile na svojih spletnih straneh ali na svojih računih na družbenih omrežjih (predvsem na Facebooku) ter jo razširjale po svojih informacijskih kanalih svojim članom, simpatizerjem, sodelavcem in zaposlenim.

Pet dni po razpošiljanju prvotnih vabil so vsi neposredni prejemniki prejeli še opomnik, ki je obnovil vabilo k sodelovanju v raziskavi.

Na vprašalnik sta odgovorila 102 udeleženca, veljavnih vprašalnikov je bilo 72.

Število sodelujočih se morda na prvi pogled zdi majhno, vendar je potrebno upoštevati, da je bila ciljna publika za raziskavo izključno strokovna javnost s področja sodobne slovenske dramatike, kar je precej ozko polje v slovenskem prostoru, kjer deluje 13 javno ustanovljenih gledaliških hiš (11 dramskih in dve lutkovni), kar pomeni 13 umetniških vodij. Kot je razvidno iz tabele uprizoritev (glej Tabela 1), je v posamezni desetmesečni gledališki sezoni v zadnjih dveh desetletjih uprizorjenih med 11 in 25 sodobnih slovenskih besedilnih predlog. To kaže, kako majhno je število dramskih pisateljev_ic, ki vsako sezono s svojim besedilom pridejo do uprizoritve, tudi če bi sklepali, da se pod vsako od prešteti besedilnih predlog podpisuje drug_a dramski_a pisatelj_ica, kar pa ne drži nujno, kot bo razvidno iz podatkov, ki sledijo v nadaljevanju. Podobno je s prevajalci_kami. Na državni ravni sta sofinancerja sodobne slovenske dramatike zgolj Ministrstvo za kulturo in Javna agencija za knjigo, predstavnikov_ic lokalnih financerjev je v teoriji toliko, kolikor je občin, v praksi pa precej manj, saj je mogoče število programov in projektov, povezanih s sodobno slovensko dramatiko, prešteti na prste ene roke. Enako velja za predstavnike založb in literarnih revij.

Groba ocena števila posameznikov in posameznic, ki poklicno delujejo na področju sodobne slovenske dramatike v najširšem smislu, v kateri koli poklicni vlogi in v kakršnem koli obsegu delovne obremenitve, se giblje nekje med 200 in 300, torej število veljavnih vprašalnikov predstavlja med 36 in 24 odstotkov celotne ciljne populacije, kar običajno več kot zadostuje za reprezentativnost vzorca.

2.3 Opazovani in pridobljeni podatki

Iz odgovorov na vprašanja iz zadnjega sklopa smo pridobili demografske podatke, to so neodvisne spremenljivke raziskave in obsegajo informacije o starosti, spolu, izobrazbi, dohodkovnih okvirjih, zaposlitvenem statusu in kraju bivanja udeležencev. Kot neodvisni spremenljivki smo obravnavali tudi izbiro vloge, v kateri se udeleženci vidijo v razmerju do sodobne slovenske dramatike, ter delež zaposlitvene obremenitve, ki jo zaseda polje sodobne slovenske dramatike pri posameznem udeležencu. Kot neodvisno spremenljivko smo opazovali tudi samooceno dramskih pisateljev in pisateljic o uveljavljenosti na polju dramskega pisanja v Sloveniji.

Odgovori na preostala vprašanja pa so nam nudili podatke, ki jih povzemajo naslednje odvisne spremenljivke:

- percepcija pomembnosti različnih okoliščin (fizičnih, ekonomskih, produkcijskih in umetniških okoliščin ter okoliščin izobrazbe in dostopnosti gradiv) za nastajanje sodobne slovenske dramatike,
- percepcija pomembnosti različnih okoliščin za prevajanje sodobne slovenske dramatike v tuje jezike (istih kot pri nastajanju, razen umetniških),
- prednostne razvrstitve načinov razvoja posameznega dramskega besedila in načinov razvoja celotnega polja sodobne slovenske dramatike ter
- percepcija financiranja sodobne slovenske dramatike.

V teh podatkih smo iskali odgovore na nekatera osrednja vprašanja pričujoče raziskave, torej kako stanje in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike vidijo posamezne skupine deležnikov. Zato smo pridobljene odgovore razvrščali in primerjali glede na poklicne vloge, s katerimi so se udeleženci identificirali.

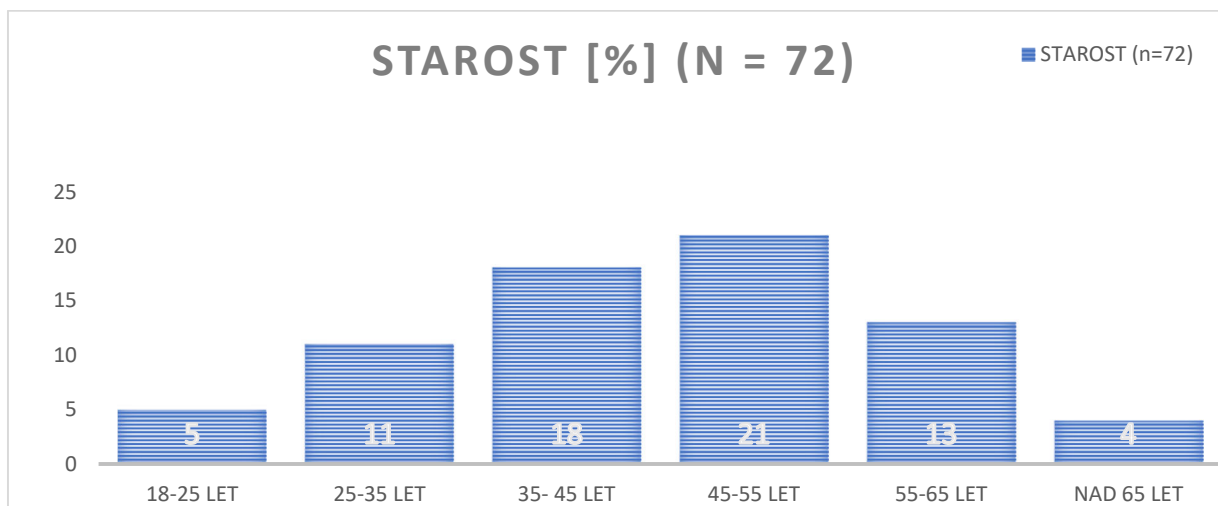
3 REZULTATI

3.1 Demografija

V raziskavi so lahko sodelovale samo polnoletne osebe. Kakor prikazuje Graf 1, so bile ustrezno sorazmerno zastopane vse starostne skupine, pričakovano je bil največji delež udeležencev (21 %) v starostni skupini med 45 in 55 let, torej v osrednji aktivni delovni populaciji.

Graf 1

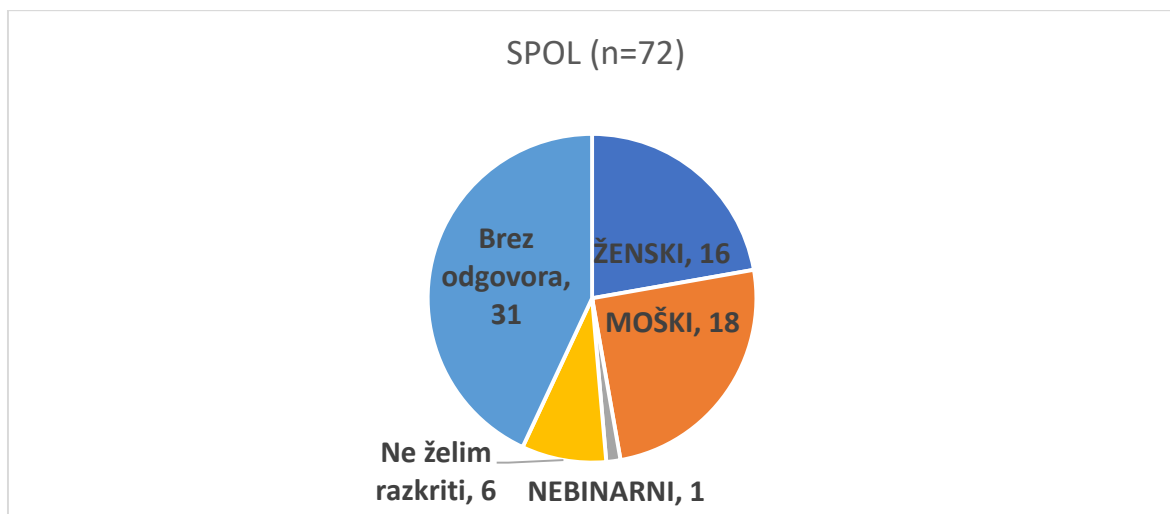
Starost udeležencev

Enako je tudi z zastopanostjo po spolu (glej Graf 2), zanimivo pa je, da precejšen delež sodelujočih ni želel razkriti svojega spola, kar pripisujemo majhnosti slovenske gledališke in založniške scene in želji udeležencev, da ostanejo anonimni.

Graf 2

Zastopanost spolov

Prav tako pričakovan podatek je, da več (45,8 %) udeležencev biva v urbanem okolju, saj so gledališke in založniške hiše, ki zaposlujejo večji del ciljne strokovne javnosti, locirane v mestih. Tudi na to vprašanje velik delež udeležencev ni želel razkriti odgovora, morda spet zaradi želje po ohranitvi anonimnosti (glej Tabelo 2).

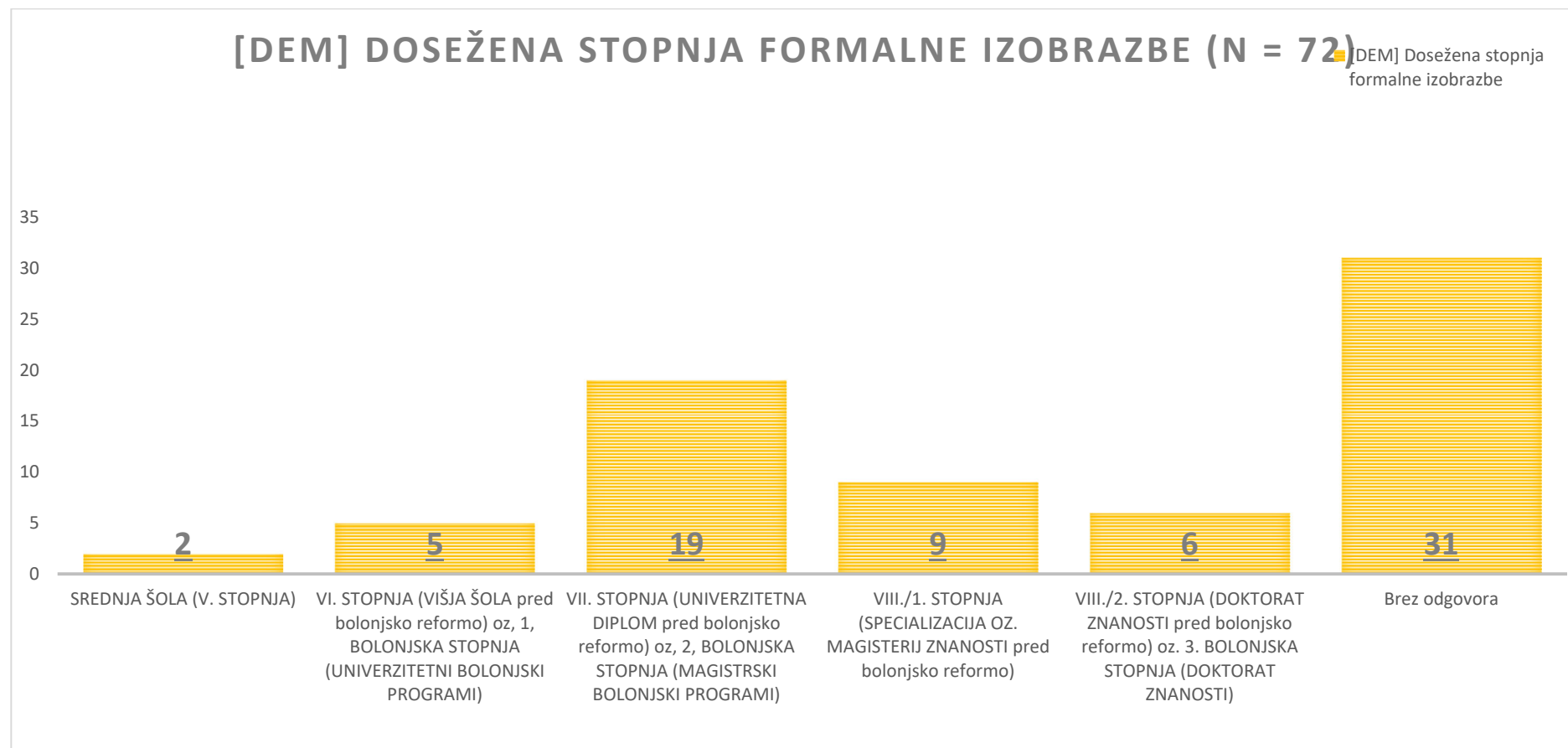
Tabela 2

Lokacija bivanja	N	%
V URBANEM OKOLJU (MESTO)	33	45,8
V RURALNEM OKOLJU (VAS)	6	8,3
Brez odgovora	33	45,8
Skupaj	72	100

Več kot četrtina sodelujočih (26,4 %) ima dokončano sedmo stopnjo izobrazbe, torej univerzitetno diplomu (pred bolonjsko reformo) oziroma magistrski bolonjski program (glej Graf 3).

Graf 3

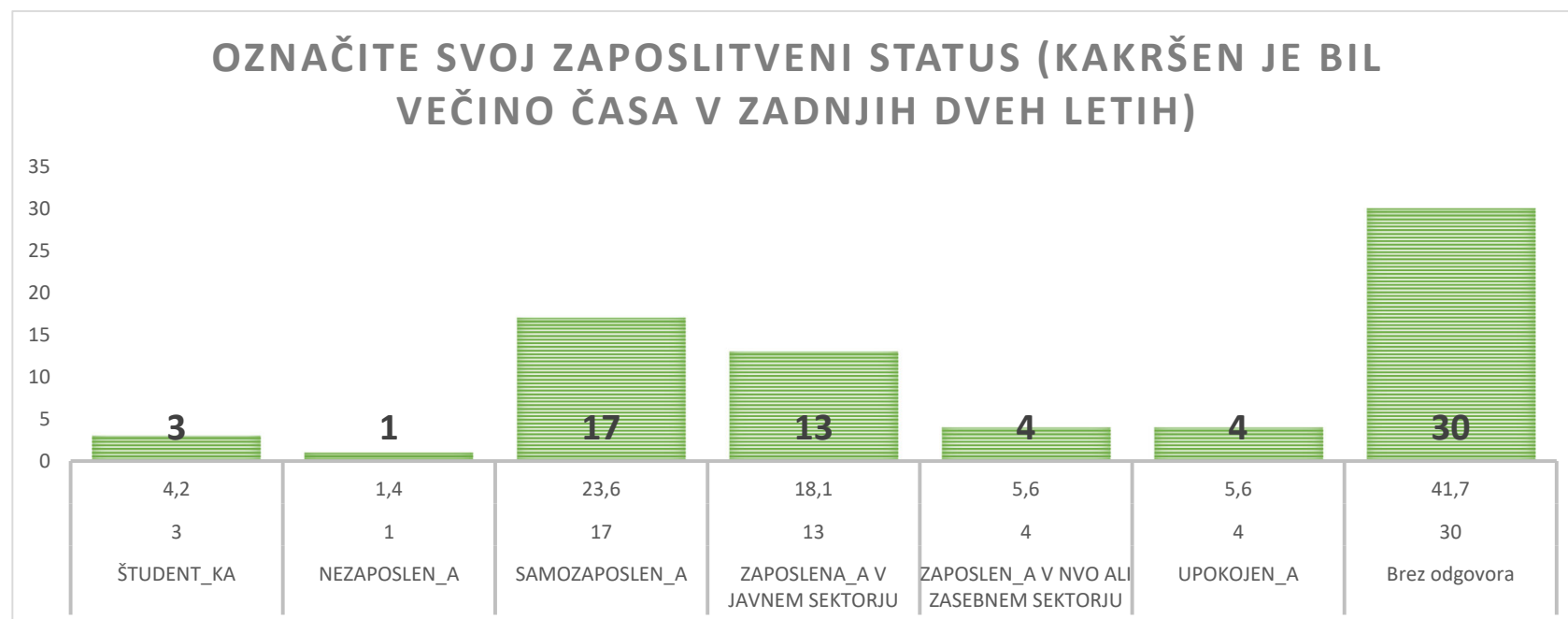
Dosežena stopnja izobrazbe udeležencev

Po zaposlitvenem statusu polovico (47,3 %) udeležencev predstavljajo samozaposleni (23,6 %) in zaposleni, slednjih je skupaj 23,7 %, od tega 18,1 % zaposlenih v javnem sektorju in 5,6 % v nevladnem ali zasebnem sektorju (glej Graf 4).

Graf 4

Zaposlitveni status udeležencev

Graf 5 in Tabela 3 prikazujeta razporeditev udeležencev glede na letni osebni dohodek in letni dohodek gospodinjstva.

Razporeditev udeležencev po dohodkovnih okvirjih ne odstopa od pričakovanj (glej Graf 5 in Tabela 3)

Graf 5

Letni dohodek udeležencev

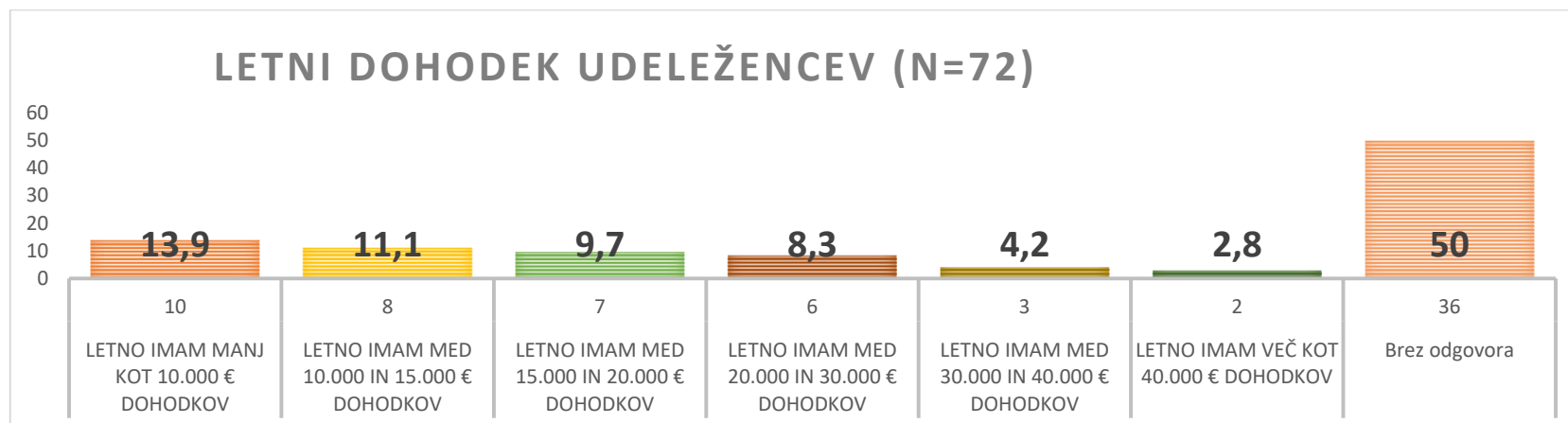

Tabela 3

Dohodki gospodinjstva udeležencev na letni ravni (N = 72)

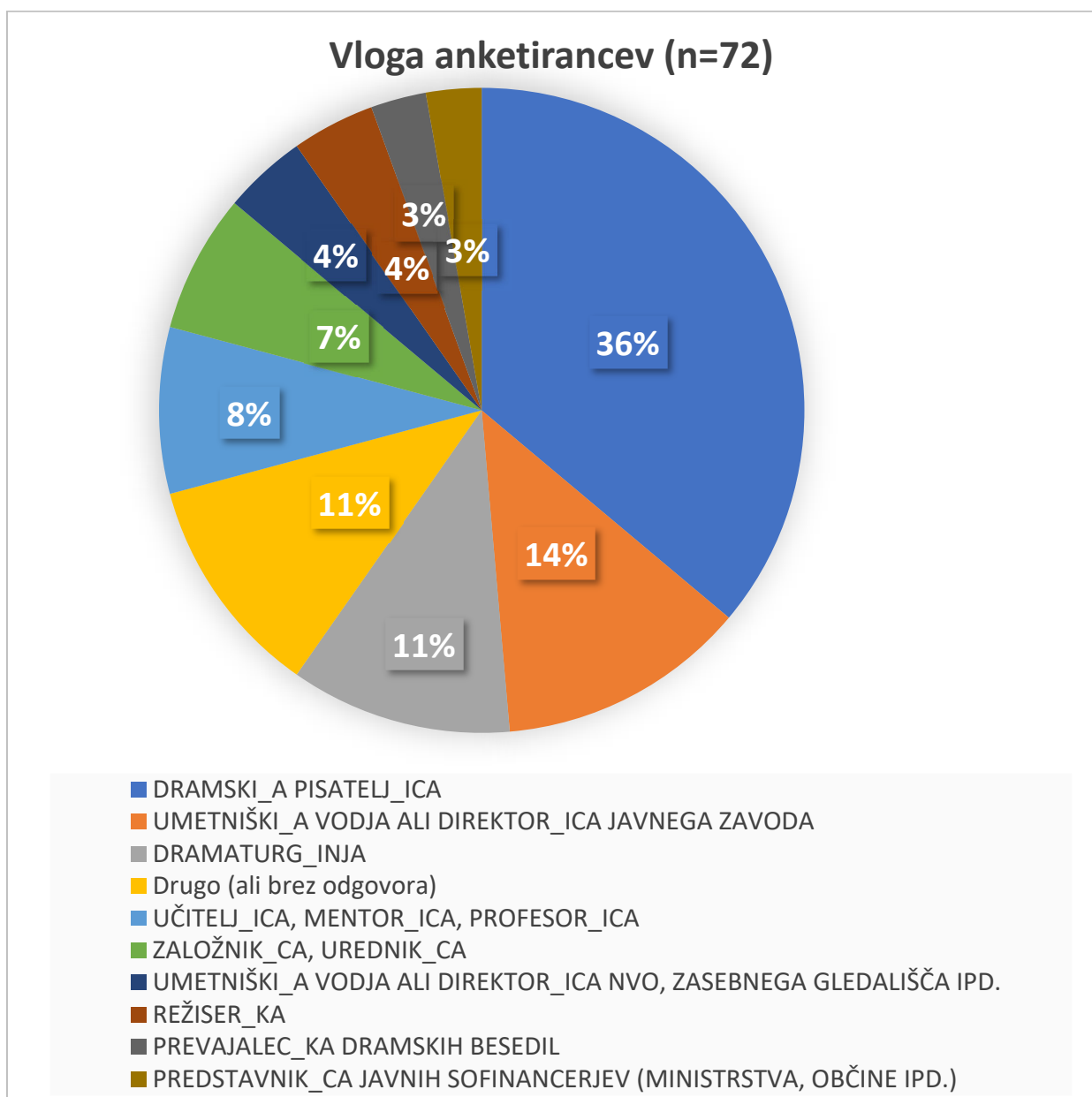
Znesek	N	%
MANJ KOT 10.000 €	3	4,2
10.000–20.000 €	12	16,7
20.000–40.000 €	14	19,4
40.000–60.000 €	6	8,3
> 60.000 €	1	1,4
Brez odgovora	36	50
Skupaj	72	100

3.2 Poklicna vloga in delovna obremenitev

Podatki o tem, v katero skupino deležnikov sodobne slovenske dramatike so se udeleženci razvrstili oziroma v kateri poklicni vlogi nastopajo, prinašajo zanimive vpoglede v polji nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike.

Graf 6

Vloga anketirancev – skupine deležnikov

Kot prikazuje Graf 6, je večina (36,1 %) sodelujočih v raziskavi dramskih pisateljev_ic. Sledijo vodje javnih zavodov (12,5 %), dramaturgi_nje (11,1 %) in taki, ki so izbrali možnost »drugo«, med katerimi prevladujejo igralke_ci (11,1 %). Nekatere vloge so zastopane samo z nekaj posamezniki, npr. vlogo založnika_ce in urednika_ce opravlja samo pet anketirancev, a pri tem ne gre pozabiti, kako majhno je polje sodobne slovenske dramatike in njenega prevajanja, zato pet posameznikov_ic lahko predstavlja že znaten delež vseh delujočih v posamezni vlogi v slovenskem kulturnem okolju in so rezultati raziskave vendarle merodajni.

Kljub temu dejstvu pa smo pri nekaterih statističnih analizah skupine deležnikov z največ tremi predstavniki med udeleženci raziskave zavrgli, da nas tako majhen vzorec ne bi privedel do neresničnih ali zavajajočih izsledkov.

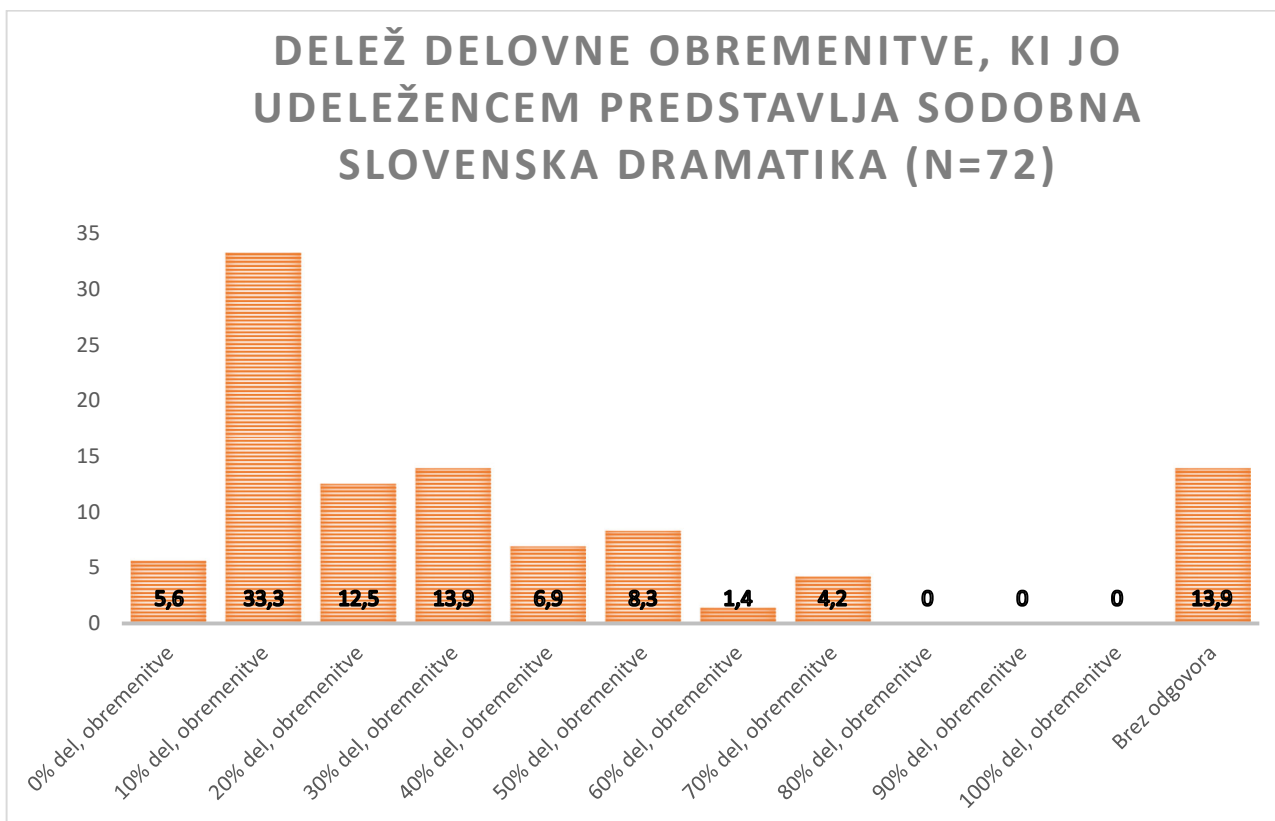
Zanimivo je, da je ena od takih, izredno šibko zastopanih skupin deležnikov prav skupina prevajalcev_k sodobnih slovenskih dramskih besedil, čeprav je bilo vabilo k sodelovanju v raziskavi poslano na dve specifično prevajalski stanovski društvi in več drugih društev, ki vključujejo tudi prevajalce_ke dramatike. Vabilo je bilo objavljeno tudi na spletnih straneh, katerih ciljna publika so med drugim prevajalci_ke dramatike, ter posredovano preko organizacij, ki prevajalce_ke dramatike zaposlujejo. Poleg tega je bilo nekaterim prevajalcem_kam vabilo poslano tudi neposredno.

Pri tem je pomembno dejstvo, da je število prevajalcev_k tuje dramatike v slovenski jezik zelo skromno, kar je razvidno že iz površnega preleta nekaj sezon slovenskih javno ustanovljenih gledališč, kjer se imena hitro ponavljajo. Še manjše pa je število prevajalcev_k, ki prevajajo sodobno slovensko dramatiko v tuje jezike. Zakaj je ta poklic številčno tako šibko zastopan, so deloma pojasnili izsledki te raziskave, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju.

Graf 7 prikazuje delež delovne obremenitve, ki jo za posamezne anketirance predstavlja sodobna slovenska dramatika.

Graf 7

Delež delovne obremenitve, ki jo udeležencem predstavlja sodobna slovenska dramatika

Prav za nikogar od sodelujočih v raziskavi, torej niti za avtorje_ice same, sodobna slovenska dramatika ne presega 70 % delovne obremenitve. Razvidno je tudi, da kar tretjina udeležencev (33 %) posveča sodobni slovenski dramatiki zgolj desetino svoje poklicne delovne obremenitve, 5,6 % vprašanih pa se s sodobno slovensko dramatikom v okviru svojih delovnih obveznosti sploh ne ukvarja, čeprav so vsi udeleženci raziskave člani strokovne javnosti, povezane s sodobno slovensko dramatikom. Za dobro četrtno vprašanih (26,4 %) sodobna slovenska dramatika predstavlja 20-odstotno (12,5 % vprašanih) ali 30-odstotno (13,9 % vprašanih) delovno

obremenitev. Največ, torej 70 % svoje delovne obremenitve, namenjajo sodobni slovenski dramatiki zgolj trije udeleženci raziskave.

3.2.1 Samoocena stopnje uveljavljenosti dramskih pisateljev_ic

Vprašanje se je glasilo: »Označite, kako sami ocenjujete stopnjo svoje poklicne dejavnosti.« Na to vprašanje so odgovarjali vsi udeleženci, upoštevali pa smo samo odgovore tistih, ki so si izbrali vlogo dramatik_čarka (N = 26). V zadnjem sklopu vprašalnika so nato za te udeležence sledila vprašanja o kvantitativnih vidikih opravljanja dejavnosti. Iz Grafa 8 je razvidno, da se prav nihče od sodelujočih ni samoocenal kot vpliven dramatik_čarka.

Graf 8

Stopnja uveljavljenosti dramskih pisateljev_ic (samoocena)

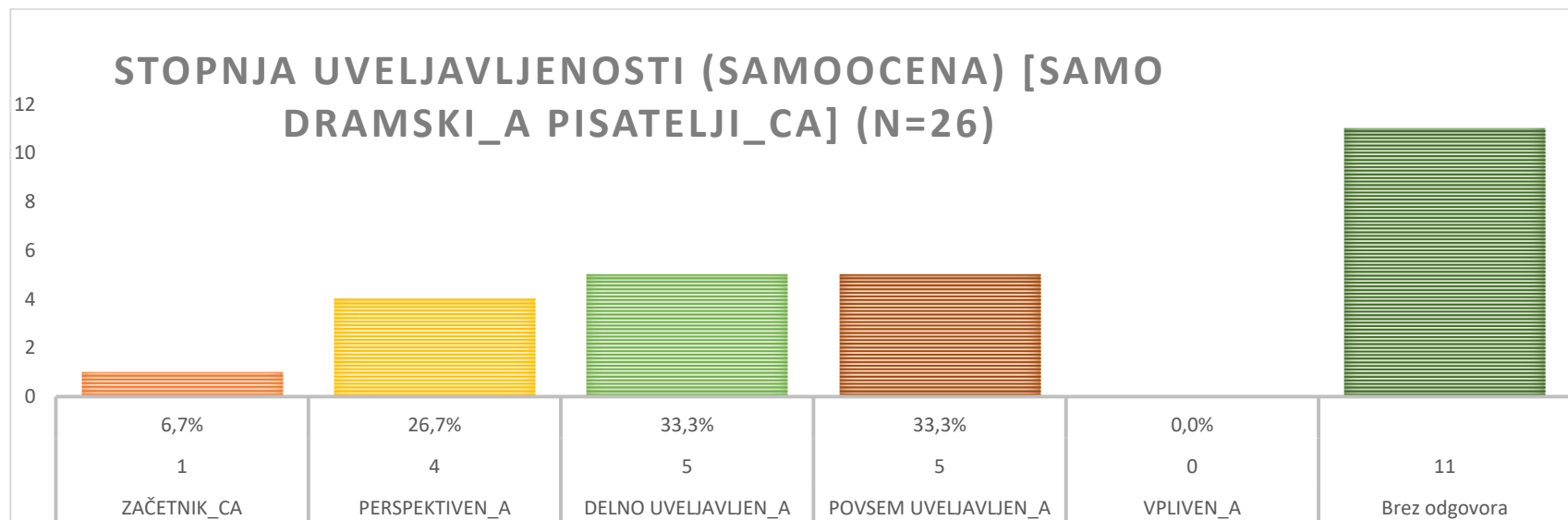

Tabela 4 prikazuje, da je ne glede na samooceno o uveljavljenosti največje število celovečernih dramskih besedil, ki jih je v zadnjih 12 mesecih (od junija/julija 2020 do junija/julija 2021) napisal kdo od vprašanih, 3 (2 avtorja_ici), največje število kratkih dramskih besedil pa 5 (2 avtorja_ici). V zadnjih petih letih je največje število celovečernih dramskih besedil izpod peresa iste_ga sodobne_ga slovenske_ga dramske_ga avtorice_ja 8, največje število kratkih dramskih besedil pa 15.

Tabela 4

Samoocena uveljavljenosti slovenskih dramskih pisateljev in pisateljic ter kvantitativno preverljivi podatki o dosedanjem delu

		ZAČET NIK_CA	PERSPEK TIVEN_A	DELNO UVELJAV LJEN_A	POVSEM UVELJAV LJEN_A	VPLIVEN_A
Število let, odkar pišete dramska besedila:	4–10	1	2	2	1	0
	11– 20	1	0	2	2	0
	> 20	0	1	1	2	0
Število celovečernih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 12 mesecih:	1	0	4	2	4	0
	2	1	0	1	1	0
	3	0	0	2	0	0
Število kratkih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 12 mesecih:	1–2	0	2	1	1	0
	3–4	0	0	0	2	0
	5	0	1	1	0	0
Število celovečernih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 5 letih:	1	0	1	0	0	0
	2	0	0	1	0	0
	3	0	1	0	2	0
	4	0	2	0	0	0
	5	1	0	1	1	0
	6	0	0	2	2	0
Število kratkih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 5 letih:	8	0	0	1	0	0
	1	0	0	1	0	0
	3	0	1	0	2	0
	4	1	1	0	0	0
	5	0	0	1	0	0
	6	0	1	0	1	0
	8	0	0	0	1	0
10	0	1	0	0	0	
15	0	0	2	0	0	

Opomba: Nadaljevanje na naslednji strani.

Tabela 4 (nadaljevanje)

Samooocena uveljavljenosti slovenskih dramskih pisateljev in pisateljic ter kvantitativno preverljivi podatki o dosedanjem delu

		ZAČETNI K_CA	PERSPEK TIVEN_A	DELNO UVELJAV LJEN_A	POVSEM UVELJAV LJEN_A	VPLIVEN_A
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	1	2	2	2	0
	2	0	0	0	2	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih objavljena v tisku	1	0	2	2	2	0
	2	0	0	0	1	0
	3	0	0	0	1	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	0	3	0	1	0
	2	0	1	1	2	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih objavljena v tisku	1	0	3	2	1	0
	2	0	1	0	1	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	1	1	0	0	0
	2	0	0	2	1	0
	3	0	1	2	1	0
	4	0	0	1	2	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih objavljena v tisku	1-3	1	2	3	3	0
	4-7	0	0	0	2	0
	>7	0	0	1	0	0
	7	0	0	1	0	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1-2	0	2	1	1	0
	3-4	0	2	1	1	0
	>4	0	0	0	1	0
	4	0	0	0	1	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih objavljena v tisku	1	0	2	1	1	0
	2	0	2	2	1	0
	3	0	0	0	1	0

Opomba: Vprašanje se je glasilo: »Označite, kako sami ocenjujete stopnjo svoje poklicne dejavnosti.«

Največje število dramskih besedil posameznega avtorja_ice, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena, je 2 (2 avtorja_ici), takih, ki so bila objavljena v tisku, pa 3 (1 avtor_ica).

Iz podatkov v Tabeli 4 velja opozoriti še na to, da je na samooceno uveljavljenosti v največji meri vplivalo število let, posvečenih dramskemu pisanju, a tudi tu ni izrazitih razlik: tako med povsem uveljavljenimi kakor med perspektivnimi in delno uveljavljenimi so posamezniki_ce, ki dramatiko pišejo že več kot 20 let.

Razlike med številom napisanih dramskih besedil v zadnjih petih letih pri tistih, ki se samoocenjujejo kot perspektivni_e (od 1 do 4), delno uveljavljeni_e (od 2 do 8) ali povsem uveljavljeni_e (od 3 do 6), niso izrazite in tudi ne naraščajo vzporedno s naraščanjem samoocenjene uveljavljenosti.

Še manjše so razlike pri številu v zadnjih petih letih uprizorjenih celovečernih dramskih besedilih posamezne_ga avtorice_ja. Za po lastni presoji perspektivne se ta številka giblje od 1 do 4, za tiste, ki se samoocenjujejo kot delno uveljavljeni_e in povsem uveljavljeni_e, pa od 2 do 4 besedila.

3.3 Pomembnost okoliščin za nastajanje sodobne slovenske dramatike

Izmed vseh okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike so udeleženci iz vseh skupin deležnikov (torej v vseh poklicnih vlogah) kot najpomembnejšo (povprečna ocena 4,32 na lestvici pomembnosti od 1 do 5) ocenili lasten računalnik za dramske avtorje in avtorice.

Obenem pa so udeleženci v povprečju ocenili lastno pisarno za dramske pisatelje in pisateljice precej nižje na petstopenjski lestvici pomembnosti, in sicer je bila ta v povprečju ocenjena z 2,71.

Tabela 5

Pomembnost okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Dejavnik	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
LASTEN RAČUNALNIK	4,32	5,00	1,42
NAVDIH OZ. IDEJA ZA POSAMEZNO BESEDILLO	4,17	5,00	1,40
DOSTOPNOST GRADIV ZA RAZISKOVANJE VSEBIN, KI JIH NASLAVLJA DRAMSKO BESEDILLO	4,08	5,00	1,33
AVTORSKI TALENT OZ. UMETNIŠKA NADARJENOST	4,08	5,00	1,35
DOBRE OBRTNE SPRETNOSTI	4,07	5,00	1,38
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM BESEDILA	4,00	5,00	1,40
PRILOŽNOSTI ZA RAZVIJANJE BESEDILA S POUSTVARJALCI KAMI	3,75	4,00	1,45
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,72	4,00	1,53
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA BESEDILLO	3,64	4,00	1,47
DOSTOPNOST PRIROČNIKOV OZ. STROKOVNEGA GRADIVA O DRAMSKEM PISANJU	3,44	4,00	1,53
FINANČNI AVANS NAROČNIKA	3,40	3,00	1,47
JASNA ČASOVNA OMEJITEV (ROK ODDAJE BESEDILA)	3,36	3,00	1,44
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,29	3,00	1,42
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP BESEDILA	3,13	3,00	1,48
NEFORMALNA IZOBRAZBA	3,08	3,00	1,45
LASTEN TISKALNIK	2,96	3,00	1,68
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA UPRIZORITEV BESEDILA	2,96	3,00	1,41
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA OBJAVA BESEDILA	2,96	3,00	1,42
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILLO ALI UPRIZORITEV	2,94	3,00	1,46
ZAGOTOVLJENA MOŽNOST SODELOVANJA PRI MOREBITNI UPRIZORITVI	2,90	3,00	1,47
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILLO (NE ZGOLJ NA UPRIZORITEV)	2,89	3,00	1,52
DOSTOP DO PROSTOROV IN OPREME GLEDALIŠČ	2,83	3,00	1,54
VNAPREJ ZNANA CILJNA PUBLIKA	2,79	3,00	1,37
LASTNA PISARNA	2,71	3,00	1,67
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA ALI DRAMATURGIJE	2,42	2,00	1,30
NEOMEJEN ČAS ZA RAZVIJANJE BESEDILA	2,32	2,00	1,27
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN PREVOD BESEDILA V TUJI JEZIK	2,29	2,00	1,30
VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	2,08	2,00	1,02

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Kot prikazuje Tabela 5, po percipirani pomembnosti lastnemu računalniku tesno sledi navdih oziroma ideja za posamezno dramsko besedilo s povprečno oceno 4,17.

Zelo visoko na lestvici pomembnosti so se uvrstile tudi naslednje okoliščine: dostopnost gradiv za raziskovanje vsebin, ki jih naslavlja posamezno dramsko besedilo (povprečna ocena 4,08), avtorski talent oziroma umetniška nadarjenost (povprečna ocena prav tako 4,08) in dobre obrtne spretnosti (4,07). Tako kot vse doslej naštete okoliščine je bila tudi finančna varnost dramske_ga pisatelja_ice največkrat ocenjena kot zelo pomembna (5), povprečno pa je na petstopenjski lestvici pomembnosti prejela oceno 4,0.

V celotnem vzorcu vprašanih je bilo kot najmanj pomembna okoliščina nastajanja sodobne slovenske dramatike ocenjeno vnaprejšnje poznavanje ekipe poustvarjalcev. Ta okoliščina je na lestvici pomembnosti od 1 do 5 prejela povprečno oceno 2,08. Kot druga najmanj pomembna okoliščina pa je bil ocenjen vnaprej zagotovljen prevod besedila v tuji jezik s povprečno oceno 2,29.

Od vseh 28 navedenih okoliščin so bile samo štiri povprečno ocenjene z oceno, nižjo od 2,50, kar pomeni, da so udeleženci v celoti 24 okoliščin povprečno ocenili kot pomembne, precej pomembne ali zelo pomembne.

3.3.1 Pomembnost okoliščin po kategorijah, kakor jih ocenjujejo anketiranci iz vseh skupin deležnikov

Tabele 6, 7, 8 in 9 prikazujejo ocenjeno pomembnost okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike po posameznih kategorijah okoliščin. Med fizičnimi okoliščinami je, kot že omenjeno, najpomembnejša (4,32) lasten računalnik, najmanj pomembna pa lastna pisarna (2,71) (cf. Tabela 6).

Tabela 6

Pomembnost fizičnih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Fizične okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. Odklon
Lasten računalnik	4,32	5,00	1,42
Lasten tiskalnik	2,96	3,00	1,68
Lastna pisarna	2,71	3,00	1,67

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Med okoliščinami, povezanimi z izobrazbo in dostopnostjo strokovnih gradiv, po izjemni nizki pripisani pomembnosti izstopa formalna izobrazba iz kreativnega pisanja. Ta je v povprečju dobila zgolj oceno 2,42, največkrat pa je bila ocenjena z oceno 2 oziroma opisno kot »malo pomembna« (cf. Tabela 7).

Tabela 7

Pomembnost okoliščin, povezanih z izobrazbo in dostopnostjo gradiv za nastajanje sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Izobrazba, strokovna gradiva in podpora	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
DOSTOPNOST GRADIV ZA RAZISKOVANJE VSEBIN, KI JIH NASLAVLJA POSAMEZNO DRAMSKO BESEDILO	4,08	5,00	1,33
PRILOŽNOSTI ZA RAZVIJANJE BESEDILA S POUSTVARJALCI_KAMI	3,75	4,00	1,45
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,72	4,00	1,53
DOSTOPNOST PRIROČNIKOV OZ. STROKOVNEGA GRADIVA O DRAMSKEM PISANJU	3,44	4,00	1,53
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,29	3,00	1,42
NEFORMALNA IZOBRAZBA	3,08	3,00	1,45
DOSTOP DO PROSTOROV IN OPREME GLEDALIŠČ	2,83	3,00	1,54
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA ALI DRAMATURGIJE	2,42	2,00	1,30

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Med ekonomskimi okoliščinami (cf. Tabela 8) je bila najpomembnejša finančna varnost dramskih pisateljev_ic med nastajanjem besedila, ocenjena je bila s povprečno oceno 4,0. Presenetljivo je, da se je sodelujočim iz vseh skupin deležnikov najmanj pomembna ekonomska okoliščina zdel vnaprej zagotovljen odkup besedila, ki je bil povprečno ocenjen s 3,13. Celo možnost finančne nagrade za besedilo je bila ocenjena kot pomembnejša, in sicer s povprečno oceno 3,63.

Tabela 8

Pomembnost ekonomskih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Ekonomske okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM BESEDILA	4,00	5,00	1,40
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA BESEDILO	3,64	4,00	1,47
FINANČNI AVANS NAROČNIKA	3,40	3,00	1,47
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP BESEDILA	3,13	3,00	1,48

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Med produkcijskimi okoliščinami nobena od okoliščin ne presega srednje ocene (3) na petstopenjski lestvici pomembnosti. Na vrhu je sicer jasna časovna omejitev oziroma rok oddaje besedila s povprečno oceno 3,36, na dnu pa vnaprej zagotovljen prevod besedila v tuji jezik s povprečno oceno 2,29 (glej Tabelo 9).

Tabela 9

Pomembnost produkcijskih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Produkcijske okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
JASNA ČASOVNA OMEJITEV (ROK ODDAJE BESEDILA)	3,36	3,00	1,44
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA UPRIZORITEV BESEDILA	2,96	3,00	1,41
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA OBJAVA BESEDILA	2,96	3,00	1,42
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILO ALI UPRIZORITEV	2,94	3,00	1,46
ZAGOTOVLJENA MOŽNOST SODELOVANJA PRI MOREBITNI UPRIZORITVI	2,90	3,00	1,47
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILO (NE ZGOLJ NA UPRIZORITEV)	2,89	3,00	1,52
NEOMEJEN ČAS ZA RAZVIJANJE BESEDILA	2,32	2,00	1,27
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN PREVOD BESEDILA V TUJI JEZIK	2,29	2,00	1,30

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

V kategoriji umetniških in drugih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (glej Tabelo 10) izstopa navdih oziroma ideja za posamezno besedilo, ki so jo udeleženci raziskave ocenili s povprečno oceno 4,17. Sledi avtorski talent oziroma umetniška nadarjenost (povprečna ocena 4,08), nato pa obrtne spretnosti s povprečno oceno 4,07. Najmanj pomembna okoliščina iz te kategorije je vnaprej znana ekipa poustvarjalcev (2,08).

Tabela 10

Pomembnost umetniških in drugih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Umetniške in druge okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
NAVDIH OZ. IDEJA ZA POSAMEZNO BESEDILO	4,17	5,00	1,40
AVTORSKI TALENT OZ. UMETNIŠKA NADARJENOST	4,08	5,00	1,35
DOBRE OBRTNE SPRETNOSTI	4,07	5,00	1,38
VNAPREJ ZNANA CILJNA PUBLIKA	2,79	3,00	1,37
VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	2,08	2,00	1,02

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

3.3.2 Pomembnost posameznih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, kakor jih ocenjujejo različne skupine deležnikov

Še precej zanimivejše izsledke nam nudijo podatki o tem, kolikšno pomembnost posameznim okoliščinam nastajanja sodobne slovenske dramatike pripisujejo predstavniki različnih skupin deležnikov. Vloga udeležencev raziskave v odnosu do sodobne slovenske dramatike (oziroma pripadnost posamezni skupini deležnikov) je bistveno vplivala na sedem okoliščin, od tega na tri okoliščine nastajanja sodobne slovenske dramatike in štiri okoliščine prevajanja sodobne slovenske dramatike. O slednjih več v podpoglavjih 3.4.1 in 3.4.2. Na druge okoliščine vloga anketirancev ni imela statistično pomembnega učinka (cf. Tabela 11).

Tabela 11

Okoliščine, pri katerih vloga anketirancev statistično pomembno vpliva na oceno pomembnosti (N = 64)

Okoliščina	F (ANOVA)
DRAMATIKA – VLOGA * LASTEN RAČUNALNIK	4,069**
DRAMATIKA – VLOGA * MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPORIZITVI	2,463**
DRAMATIKA – VLOGA * VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	2,225*
PREVOD – VLOGA * LASTNA PISARNA	3,361**
PREVOD – VLOGA * LASTEN RAČUNALNIK	2,125*
PREVOD – VLOGA * VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	1,972*
PREVOD – VLOGA * NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	2,904**

Opomba: * $p < ,1$; ** $p < ,05$; *** $p < ,001$

Statistično pomembna razlikovanja v vrednotenju pomembnosti okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike glede na skupino deležnikov so bila najopaznejša pri okoliščini, ki smo jo že omenili: lasten računalnik za avtorice in avtorje so z najvišjo povprečno oceno enoglasno kot zelo pomemben (5,0) ocenili predstavniki_ ce financerjev in prevajalci_ ke sodobne slovenske dramatike. Takoj naslednji_ e po oceni pomembnosti te okoliščine so bili umetniški_ e vodje in direktorji_ ice javnih zavodov, ki so mu pripisali_ e povprečno oceno 4,56. Šele naslednji_ e po vrednotenju pomembnosti lastnega računalnika za avtorice in avtorje so bili dramski pisatelji in pisateljice sami_ e. Najmanj pomemben za nastajanje sodobne slovenske dramatike se zdi lasten računalnik umetniškimi vodjem nevladnih organizacij ali zasebnih gledališč. Ti so tej okoliščini pripisali za skoraj točko nižjo povprečno oceno od dramskih pisateljev in pisateljic: 3,67 (cf. Tabela 17).

Tabela 17 (1/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost

	DRAMATIK ČARKA			DIREK. JAV. ZAV.			DRAMATURG NJA		
	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA – LASTEN RAČUNALNIK	26	4,38	1,627	9	4,56	1,333	8	4,25	1,488
DRAMATIKA – MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	26	2,88	1,558	9	2,78	1,481	8	2,63	1,598
DRAMATIKA – VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	26	1,88	1,033	9	2,22	0,667	8	2,63	0,518
PREVOD – LASTNA PISARNA	26	2,77	1,883	9	2,33	1,732	8	3,25	2,053
PREVOD – LASTEN RAČUNALNIK	26	3,35	2,190	9	3,89	1,833	8	4,25	1,488
PREVOD – VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	26	3,27	2,164	9	3,56	1,667	8	4,13	1,458
PREVOD – NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	26	1,54	1,476	9	1,78	1,202	8	2,00	1,414

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 17 (2/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost

	PEDAGOG INJA			ZALOŽNIK CA			DIREK. ZAS. ZAV.		
	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA – LASTEN RAČUNALNIK	6	4,00	0,894	5	3,80	1,095	3	3,67	2,309
DRAMATIKA – MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	6	3,17	0,983	5	3,40	1,342	3	3,33	0,577
DRAMATIKA – VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	6	2,83	0,408	5	2,00	1,225	3	3,33	1,155
PREVOD – LASTNA PISARNA	6	2,83	1,722	5	2,20	1,643	3	4,00	1,732
PREVOD – LASTEN RAČUNALNIK	6	4,17	1,329	5	2,80	1,789	3	5,00	0,000
PREVOD – VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	6	3,83	1,329	5	3,00	1,871	3	4,33	1,155
PREVOD – NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	6	2,67	1,211	5	2,20	1,483	3	2,67	2,082

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 17 (3/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost

	REŽISER KA			PREVAJALEC KA			FINANCER KA			OSTALO		
	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA – LASTEN RAČUNALNIK	3	4,67	0,577	2	5,00	0,000	2	5,00	0,000	8	4,25	1,753
DRAMATIKA – MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	3	3,67	1,155	2	2,50	2,121	2	3,50	2,121	8	2,38	1,923
DRAMATIKA – VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	3	1,67	0,577	2	1,50	0,707	2	1,50	0,707	8	1,50	1,414
PREVOD – LASTNA PISARNA	3	2,67	1,155	2	5,00	0,000	2	4,50	0,707	8	2,13	2,031
PREVOD – LASTEN RAČUNALNIK	3	5,00	0,000	2	5,00	0,000	2	5,00	0,000	8	4,38	1,768
PREVOD – VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	3	3,33	1,528	2	5,00	0,000	2	2,50	2,121	8	3,38	1,685
PREVOD – NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	3	2,00	0,000	2	1,50	0,707	2	2,00	1,414	8	1,75	1,389

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Iz teh podatkov bi lahko sklepali, da gre za različne nivoje poznavanja in razumevanja procesa ustvarjanja dramskega besedila pri različnih poklicnih profilih.

Izstopajoč je tudi podatek, da možnost sodelovanja pri uprizoritvi besedila izmed vseh skupin deležnikov z najvišjo oceno pomembnosti ocenjujejo režiserji_ke, in sicer so ji pripisali_e povprečno oceno 3,67. Kot smo zapisali že v uvodu, trenutna produkcijska praksa tega prepričanja ne odseva. Dramske avtorice in avtorji v povprečju vidijo možnost sodelovanja pri uprizoritvi za skoraj točko manj pomembno kot režiserji_ke (2,88), najmanj pomembna pa se ta okoliščina zdi skupini drugih deležnikov, v kateri prevladujejo igralci_ke in ki ji je pripisala povprečno oceno 2,38.

Tretja okoliščina, pri kateri so se odgovori o pomembnosti statistično pomembno razlikovali glede na poklicno vlogo udeležencev raziskave, je bila vnaprej znana ekipa poustvarjalcev uprizoritve dramskega besedila. Ta se zdi najpomembnejša vodjem_am nevladnih ali zasebnih gledališč, ki so ji pripisali_e povprečno oceno 3,33. Enako najnižjo povprečno oceno (1,50) pa so vnaprejšnjemu poznavanju ekipe poustvarjalcev pripisali udeleženci iz skupin prevajalcev_k, predstavnikov_ic financerjev ter drugih. Morda to pojasnjuje dejstvo, da sta dve od slednjih treh skupin deležnikov v produkcijskem procesu organizacijsko med najbolj oddaljenimi od nastajanja dramskega besedila (cf. Tabela 17).

3.4 Pomembnost okoliščin za prevajanje sodobne slovenske dramatike v tuje jezike

Med okoliščinami, ki jih vsi udeleženci raziskave ocenjujejo kot pomembne za prevajanje sodobne slovenske dramatike v tuje jezike, na prvem mestu izstopa lasten računalnik za prevajalce_ke s povprečno oceno 3,89 (cf. Tabela 12).

.

Tabela 12

Pomembnost okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Dejavnik	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
LASTEN RAČUNALNIK	3,89	5,00	1,82
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM PREVODA	3,60	4,50	1,79
FORMALNA IZOBRAZBA IZ TUJEGA JEZIKA	3,53	4,00	1,74
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	3,51	4,00	1,78
IZKUŠNJE Z BIVANJEM ALI DELOM V DEŽELI GOVORCEV TUJEGA JEZIKA	3,38	4,00	1,69
FINANČNI AVANS NAROČNIKA PREVODA	3,32	4,00	1,74
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA PREVOD	3,29	4,00	1,75
POZNAVANJE PROCESOV GLEDALIŠKE PRODUKCIJE V DEŽELI GOVORCEV TUJEGA JEZIKA	3,28	3,50	1,68
JASNA ČASOVNA OMEJITEV (ROK ODDAJE PREVODA)	3,25	4,00	1,79
PRILOŽNOSTI ZA DODELOVANJE PREVODA S POUSTVARJALCI_KAMI	3,11	3,00	1,62
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,07	3,00	1,82
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA OBJAVA PREVODA	3,07	3,00	1,66
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,01	3,00	1,53
POZNAVANJE PROCESOV GLEDALIŠKE PRODUKCIJE V SLOVENIJI	2,99	3,00	1,64
LASTNA PISARNA	2,82	3,00	1,82
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA UPRIZORITEV PREVODA	2,79	3,00	1,61
LASTEN TISKALNIK	2,71	3,00	1,80
ZAGOTOVLJENA MOŽNOST SODELOVANJA PRI MOREBITNI UPRIZORITVI PREVODA	2,36	3,00	1,57
FORMALNA IZOBRAZBA IZ DRAMATURGIJE OZ. GLEDALIŠKE UMETNOSTI	2,28	2,50	1,42
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA	1,96	2,00	1,18
NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	1,86	2,00	1,36

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Med najpomembnejše okoliščine so se uvrstile tiste iz kategorije ekonomskih okoliščin ter kategorije izobrazbe, in sicer so drugo, tretje in četrto mesto po pomembnosti zasedle finančna varnost med nastajanjem prevoda (povprečna ocena 3,60), formalna izobrazba iz tujega jezika

(3,53), vnaprej zagotovljen odkup prevoda (3,51) in izkušnje z bivanjem ali delom v deželi govorcev (3,38).

Kot najmanj pomembni okoliščini sta bili ocenjeni formalna izobrazba iz kreativnega pisanja (povprečna ocena 1,96) in neomejen čas za dokončanje prevoda s povprečno oceno 1,86.

Zanimivo je, da so bile samo 4 od 21 navedenih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike ocenjene s povprečno oceno, nižjo od 2,50, in sicer poleg zgoraj omenjenih dveh samo še zagotovljena možnost sodelovanja pri morebitni uprizoritve prevoda (povprečna ocena 2,36) in formalna izobrazba iz dramaturgije ali gledališke umetnosti (2,28).

3.4.1 Pomembnost okoliščin po kategorijah, kakor jih ocenjujejo anketiranci iz vseh skupin deležnikov

V posameznih kategorijah okoliščin (cf. Tabele 13, 14, 15 in 16) velja izpostaviti, da v kategoriji okoliščin, povezanih z izobrazbo, tretje mesto po pomembnosti zaseda poznavanje procesov gledališke produkcije v deželi govorcev tujega jezika (povprečna ocena pomembnosti 3,28 od 5), kakor to prikazuje Tabela 14. Kar 7 od 9 navedenih okoliščin iz te kategorije so udeleženci v povprečju ocenili kot pomembne, precej pomembne ali zelo pomembne (povprečna ocena nad 2,50). Kot malo pomembni sta bili ocenjeni le okoliščini formalne izobrazbe iz dramaturgije oz. gledališke umetnosti in formalna izobrazba iz kreativnega pisanja.

Tabela 13

Pomembnost fizičnih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Fizične okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
LASTEN RAČUNALNIK	3,89	5,00	1,82
LASTNA PISARNA	2,82	3,00	1,82
LASTEN TISKALNIK	2,71	3,00	1,80

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 14

Pomembnost okoliščin, povezanih z izobrazbo in dostopnostjo gradiv za prevajanje sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Izobrazba, strokovna gradiva in podpora	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
FORMALNA IZOBRAZBA IZ TUJEGA JEZIKA	3,53	4,00	1,74
IZKUŠNJE Z BIVANJEM ALI DELOM V DEŽELI GOVORCEV TUJEGA JEZIKA	3,38	4,00	1,69
POZNAVANJE PROCESOV GLEDALIŠKE PRODUKCIJE V DEŽELI GOVORCEV TUJEGA JEZIKA	3,28	3,50	1,68
PRILOŽNOSTI ZA DODELOVANJE PREVODA S POUSTVARJALCI_KAMI	3,11	3,00	1,62
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,07	3,00	1,82
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,01	3,00	1,53
POZNAVANJE PROCESOV GLEDALIŠKE PRODUKCIJE V SLOVENIJI	2,99	3,00	1,64
FORMALNA IZOBRAZBA IZ DRAMATURGIJE OZ. GLEDALIŠKE UMETNOSTI	2,28	2,50	1,42
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA	1,96	2,00	1,18

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 15

Pomembnost ekonomskih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Ekonomske okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM PREVODA	3,60	4,50	1,79
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP PREVODA	3,51	4,00	1,78
FINANČNI AVANS NAROČNIKA PREVODA	3,32	4,00	1,74
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA PREVOD	3,29	4,00	1,75

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 16

Pomembnost produkcijskih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)

Produkcijske okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1–5)*	Std. odklon
JASNA ČASOVNA OMEJITEV (ROK ODDAJE PREVODA)	3,25	4,00	1,79
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA OBJAVA PREVODA	3,07	3,00	1,66
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA UPRIZORITEV PREVODA	2,79	3,00	1,61
ZAGOTOVLJENA MOŽNOST SODELOVANJA PRI MOREBITNI UPRIZORITVI PREVODA	2,36	3,00	1,57
NEOMEJEN ČAS ZA DOKONČANJE PREVODA	1,86	2,00	1,36

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Zanimiv je podatek, ki ga prikazuje Tabela 16, da je z dokaj nizko oceno pomembnosti (2,36) ocenjena zagotovljena možnost sodelovanja pri procesu morebitne uprizoritve prevoda.

3.4.2 Pomembnost posameznih okoliščin prevajanja sodobne slovenske dramatike v tuje jezike, kakor jih ocenjujejo različne skupine deležnikov

Ocenjena pomembnost posameznih okoliščin se je statistično pomembno razlikovala glede na profesionalno vlogo udeležencev samo pri štirih okoliščinah: lastni pisarni, lastnem računalniku, vnaprej zagotavljenem odkupu prevoda in neomejenem času za dokončanje prevoda (cf. Tabela 11).

Kot prikazuje Tabela 17, so lastno pisarno za prevajalce_ke sodobne slovenske dramatike predstavniki prevajalcev_k ocenili s povprečno oceno 5,0 (pri tem moramo upoštevati majhno število anketirancev v tej skupini deležnikov), vprašani iz skupine umetniških vodij oz. direktorjev_ic javnih zavodov pa so to okoliščino ocenili zgolj s povprečno oceno 2,33, založniki_ce pa celo s povprečno oceno 2,20.

Podobno je tudi z lastnim računalnikom za prevajalce_ke, ki ga povprečno najnižje ocenjuje skupina založnikov_ic (2,80), prevajalci_ke pa se enoglasno strinjajo, da je ta okoliščina zel pomembna (povprečna ocena 5,0).

Tudi vnaprej zagotovljen odkup prevoda so po pomembnosti najvišje ocenili_e prevajalci_ke (povprečna ocena 5,0), medtem ko se je predstavnikom_cam financerjev ta okoliščina zdela pol manj pomembna (povprečna ocena 2,50). Tudi skupini založnikov_c ter skupini umetniških vodij javnih zavodov se je ta okoliščina zdela znatno manj pomembna kot prevajalcem_kam. Prva skupina je vnaprej zagotovljen odkup prevoda ocenila s povprečno oceno 3,0, druga skupina pa s 3,56 na petstopenjski lestvici pomembnosti.

Obenem pa neomejen čas za dokončanje prevoda prav prevajalci_ke ocenjujejo povprečno najnižje, celo kot nepomembno okoliščino (povprečna ocena 1,50), v čemer se njihovi odgovori ne razlikujejo tako izrazito od odgovorov umetniških vodij javnih zavodov (povprečna ocena 1,78) ali dramskih pisateljev_ic (1,54).

3.5 Podrobnejša slika ocene pomembnosti posameznih okoliščin glede na skupino deležnikov

Tabeli 18 in 19 še podrobneje prikazujeta, kako je vloga, ki jo posameznik opravlja v odnosu do sodobne slovenske dramatike, vplivala na oceno pomembnosti posameznih okoliščin. Izstopajoč podatek iz teh dveh tabel je npr. ta, da sta kar dve tretjini (66,7 %) udeležencev iz skupine učiteljev_ic, mentorjev_ic in profesorjev_ic formalno izobrazbo iz kreativnega pisanja ocenili kot malo pomembno za nastajanje sodobne slovenske dramatike. Obenem pa je 83 % udeležencev iz te skupine deležnikov ocenilo obrtne spretnosti kot precej pomembno okoliščino za nastajanje sodobne slovenske dramatike.

Podobno je kar 50 % udeležencev iz skupine dramaturgov_inj pripisalo obrtnim spretnostim najvišjo oceno pomembnosti (5,0 ali zelo pomembne), a jih le 12,5 % formalno izobrazbo vidi kot zelo pomembno.

Tabela 18

Vpliv vloge anketiranca na percipirano pomembnost formalne izobrazbe iz kreativnega pisanja ali dramaturgije za nastajanje sodobne slovenske dramatike

VLOGA	Brez odgovora	1 – nepomembna	2	3 – pomembna	4	5 – zelo pomembna	Skupaj
DRAMSKI_A PISATELJ_ICA	3 11,5 %	6 23,1 %	7 26,9 %	4 15,4 %	4 15,4 %	2 7,7 %	26 100,0 %
PREVAJALEC_KA DRAMSKIH BESEDIL	0 0,0 %	0 0,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA JAVNEGA ZAVODA	0 0,0 %	2 22,2 %	3 33,3 %	3 33,3 %	1 11,1 %	0 0,0 %	9 100,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA NEVLADNE ORGANIZACIJE, ZASEBNEGA GLEDALIŠČA IPD.	0 0,0 %	1 33,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 66,7 %	0 0,0 %	3 100,0 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	0 0,0 %	1 20,0 %	1 20,0 %	2 40,0 %	1 20,0 %	0 0,0 %	5 100,0 %
PREDSTAVNIK_CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE (MINISTRSTVA, OBČINE IPD.)	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %
REŽISER_KA	0 0,0 %	0 0,0 %	1 33,3 %	1 33,3 %	1 33,3 %	0 0,0 %	3 100,0 %
DRAMATURG_INJA	0 0,0 %	3 37,5 %	0 0,0 %	2 25,0 %	2 25,0 %	1 12,5 %	8 100,0 %
UČITELJ_ICA, MENTOR_ICA, PROFESOR_ICA	0 0,0 %	0 0,0 %	4 66,7 %	1 16,7 %	1 16,7 %	0 0,0 %	6 100,0 %
Drugo	3 4,7 %	13 20,3 %	17 26,6 %	15 23,4 %	13 20,3 %	3 4,7 %	64 100,0 %

Tabela 19**Vpliv vloge anketiranca na percipirano pomembnost dobrih obrtnih spretnosti za nastajanja sodobne slovenske dramatike**

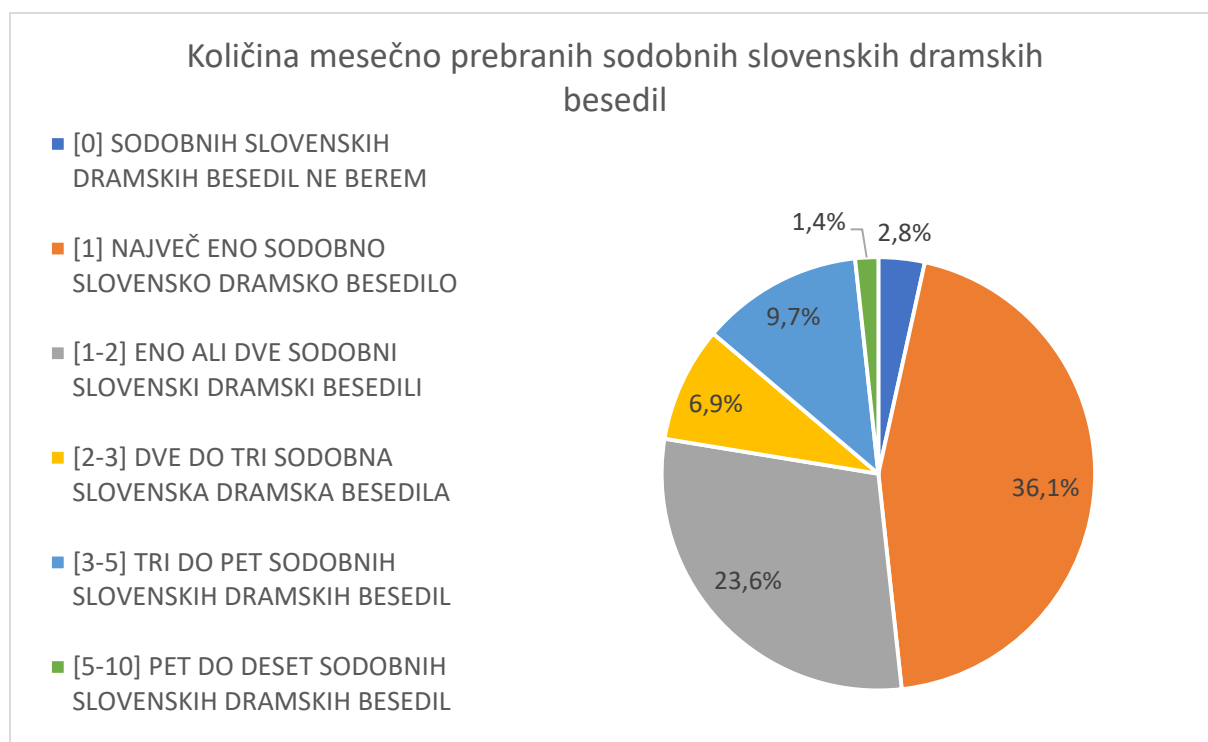
VLOGA	Brez odgovora	1 – nepomembna	2	3 – pomembna	4	5 – zelo pomembna	Skupaj
DRAMSKI_A PISATELJ_ICA	3 11,54 %	1 3,85 %	0 0,00 %	3 11,54 %	5 19,23 %	14 53,85 %	26 100,00 %
PREVAJALEC_KA DRAMSKIH BESEDIL	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	1 50,00 %	1 50,00 %	2 100,00 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA JAVNEGA ZAVODA	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	2 22,22 %	2 22,22 %	5 55,56 %	9 100,00 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA NEVLADNE ORGANIZACIJE, ZASEBNEGA GLEDALIŠČA IPD.	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	1 33,33 %	0 0,00 %	2 66,67 %	3 100,00 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	1 20,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	2 40,00 %	2 40,00 %	5 100,00 %
PREDSTAVNIK_CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE (MINISTRSTVA, OBČINE IPD.)	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	2 100,00 %	2 100,00 %
REŽISER_KA	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	1 33,33 %	0 0,00 %	2 66,67 %	3 100,00 %
DRAMATURG_INJA	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	1 12,50 %	3 37,50 %	4 50,00 %	8 100,00 %
UČITELJ_ICA, MENTOR_ICA, PROFESOR_ICA	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	0 0,00 %	5 83,33 %	1 16,67 %	6 100,00 %
DRUGO	4 6,25 %	1 1,56 %	0 0,00 %	8 12,50 %	18 28,13 %	33 51,56 %	64 100,00 %

3.6 Količina mesečno prebranih sodobnih slovenskih in tujih dramskih besedil

Kot prikazuje Graf 9, dobra tretjina (36,1 %) vprašanih prebere največ eno, slaba četrtnina (23,1 %) pa največ dve sodobni slovenski dramski besedili na mesec. Kar 2,8 % vprašanih sodobne slovenske dramatike sploh ne bere, čeprav so bili vsi udeleženci raziskave predstavniki strokovne javnosti, povezane s sodobno slovensko dramatiko. Slaba desetina vprašanih (9,7 %) mesečno prebere od tri do pet sodobnih slovenskih dramskih besedil.

Graf 9

Količina mesečno prebranih sodobnih slovenskih dramskih besedil

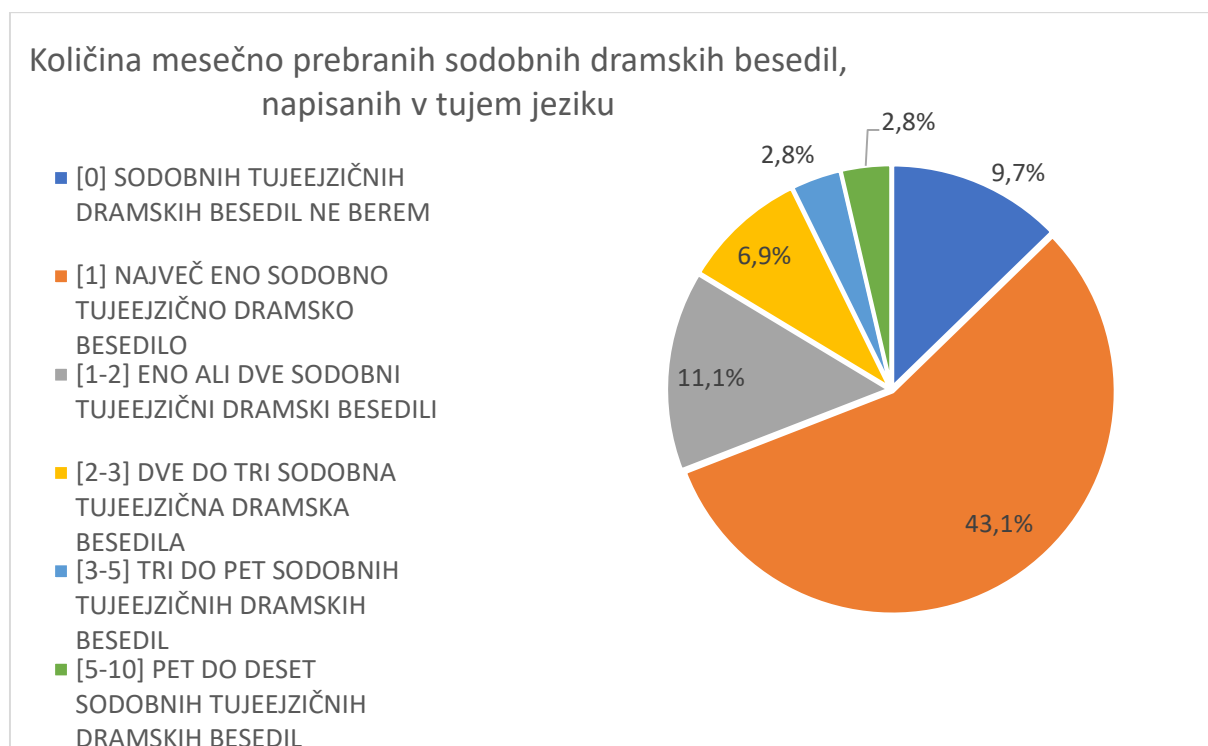
Med vsemi vprašanimi kar petina udeležencev raziskave na vprašanje o količini prebranih sodobnih slovenskih dramskih besedil ni podala odgovora.

Za primerjavo pogledjmo Graf 10. Sodobne dramatike, napisane v tujem jeziku, vprašani berejo za spoznanje manj kot slovenske. 43,1 % vprašanih mesečno prebere največ eno sodobno

dramsko besedilo, napisano v tujem jeziku, dobra desetina (11,1 %) vprašanih prebere največ dve taki besedili na mesec. Precej večji (9,7 %) v primerjavi z (ne)bralci sodobne slovenske dramatike pa je delež tistih, ki sodobne dramatike, napisane v tujem jeziku, sploh ne berejo.

Graf 10

Količina mesečno prebranih sodobnih dramskih besedil, napisanih v tujem jeziku

3.6.1 Koliko sodobne dramatike berejo posamezne skupine deležnikov

Tabeli 20 in 21 prikazujeta mesečno količino prebranih sodobnih slovenskih in sodobnih tujih dramskih besedil glede na skupino deležnikov (vlogo vprašanih v odnosu do sodobne slovenske dramatike).

Tabela 20

Mesečna količina prebranih sodobnih slovenskih dramskih besedil po skupinah deležnikov (= vlogi anketiranca)

	NE BEREM	NAJVEČ ENO	ENO ALI DVE	DVE DO TRI	TRI DO PET	PET DO DESET	VEČ KOT DESET
DRAMSKI_A PISATELJ_ICA	0 0,0 %	9 42,9 %	8 38,1 %	1 4,8 %	3 14,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %
PREVAJALEC_KA DRAMSKIH BESEDIL	0 0,0 %	1 50,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA JAVNEGA ZAVODA	0 0,0 %	2 25,0 %	3 37,5 %	1 12,5 %	1 12,5 %	1 12,5 %	0 0,0 %
VODJA NVO ALI ZASEBNEGA GLEDALIŠČA	0 0,0 %	1 50,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	0 0,0 %	3 75,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 25,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
PREDSTAVNIK_CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	1 50,0 %	0 0,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
REŽISER_KA	0 0,0 %	2 66,7 %	1 33,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
DRAMATURG_INJA	1 16,7 %	0 0,0 %	1 16,7 %	2 33,3 %	2 33,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %
UČITELJ_ICA, MENTOR_ICA, PROFESOR_ICA	0 0,0 %	4 80,0 %	0 0,0 %	1 20,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
DRUGO	0 0,0 %	3 75,0 %	1 25,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %

Tabela 21

Mesečno prebrana količina sodobnih dramskih besedil, napisanih v tujem jeziku, glede na skupino deležnikov (= vlogo anketiranca)

	NE BEREM	NAJVEČ ENO	ENO ALI DVE	DVE DO TRI	TRI DO PET	PET DO DESET	VEČ KOT DESET
DRAMSKI_A PISATELJ_ICA	4 19,0 %	12 57,1 %	2 9,5 %	2 9,5 %	1 4,8 %	0 0,0 %	0 0,0 %
PREVAJALEC_KA DRAMSKIH BESEDIL	0 0,0 %	1 50,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA JAVNEGA ZAVODA	0 0,0 %	1 16,7 %	2 33,3 %	1 16,7 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 33,3 %
VODJA NVO ALI ZASEBNEGA GLEDALIŠČA	0 0,0 %	1 33,3 %	1 33,3 %	1 33,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	1 25,0 %	3 75,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
PREDSTAVNIK_CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	1 50,0 %	1 50,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
REŽISER_KA	0 0,0 %	2 66,7 %	1 33,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
DRAMATURG_INJA	1 16,7 %	2 33,3 %	1 16,7 %	1 16,7 %	1 16,7 %	0 0,0 %	0 0,0 %
UČITELJ_ICA, MENTOR_ICA, PROFESOR_ICA	0 0,0 %	4 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %
DRUGO	0 0,0 %	3 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %

Razvidno je, da med dramskimi pisatelji_icami 42,9 % vprašanih prebere največ eno sodobno **slovensko** dramsko besedilo na mesec, 38,1 % pa eno do dve taki besedili. 14,3 % dramskih pisateljev_ic prebere od tri do pet sodobnih slovenskih dramskih besedil na mesec. Dramskih pisateljev_ic, ki sodobne slovenske dramatike sploh ne berejo, ni.

Tuje dramatike berejo dramski_e pisateljice znatno manj: 57,1 % prebere največ eno, slaba desetina (9,5 %) jih prebere največ dve in prav toliko (9,5 %) največ tri **tuja** sodobna dramska besedila mesečno. Skoraj petina (19 %) dramskih pisateljev_ic **tuje** sodobne dramatike sploh ne bere.

Od vseh vprašanih umetniških vodij oziroma direktorjev_ic javnih zavodov jih četrtnina (25 %) mesečno prebere največ eno sodobno **slovensko** dramsko besedilo na mesec, 37,5 % pa eno do dve besedili. 12,5 % je takih, ki preberejo več kot pet sodobnih slovenskih dramskih besedil mesečno.

Za sodobno dramatiko, napisano v tujih jezikih, je med vodilnim kadrom javno ustanovljenih gledališč zanimanja več, saj jih kar tretjina (33,3 %) prebere več kot deset besedil mesečno.

Takšne količine za sodobno slovensko dramatiko ni izbral prav noben od udeležencev. Enako število vprašanih (33,3 %) prebere največ dve sodobni dramski besedili, napisani v tujem jeziku.

Med vodjami nevladnih organizacij in zasebnih gledališč ni izrazite razlike med količinami prebranih slovenskih in tujih sodobnih dramskih besedil. Res pa je, da odgovora na vprašanje o prebrani sodobni **slovenski** dramatiki en predstavnik iz te skupine deležnikov ni podal, količina prebranih besedil pa tudi pri **tuji** dramatiki v tej skupini ne presega treh mesečno (cf. Tabeli 20 in 21).

Med založniki jih 75 % prebere do največ eno sodobno **slovensko** dramsko besedilo mesečno, 25 % pa od tri do pet takih besedil, za **tujo** sodobno dramatiko pa je zanimanja v tej skupini

znatno manj: 25 % jih sodobne tuje dramatike sploh ne bere, 75 % jih prebere največ eno tuje sodobno dramsko besedilo mesečno.

Med predstavniki_cami javnih financerjev sodobne slovenske dramatike je bil vzorec tistih, ki so sodelovali v raziskavi, resnično majhen in iz pridobljenih podatkov ne moremo podati merodajnih izsledkov, vseeno pa gre opozoriti na izrazito nizek interes za branje sodobne slovenske in tuje dramatike v tej skupini (ibid.)

Tudi pri prevajalcih_kah je bil vzorec tistih, ki so odgovorili_e na to vprašanje, premajhen za objektivno analizo, razlik v količini prebranih slovenskih in tujih sodobnih dramskih besedil pa v tej skupini ni.

Zanimiva je še skupina dramaturgov_inj, med katerimi jih kar 16,7 % sodobne slovenske dramatike ne bere. Enak delež dramaturgov_inj ne bere sodobne tuje dramatike.

Po šibkem zanimanju za branje sodobne slovenske dramatike izstopata tudi skupina režiserjev_k in pedagogov_inj (učitelji_ce, mentorji_ice, profesorji_ice). Dve tretjini (66,7 %) režiserjev_k mesečno prebere največ eno **slovensko** in enak delež največ eno **tujo** sodobno dramsko besedilo.

Med pedagogi_injami jih kar 80 % prebere največ eno sodobno **slovensko** dramsko besedilo in kar 100 % največ eno **tuje** sodobno dramsko besedilo.

3.6.2 Kje se sodobna dramatike bere

Udeležence smo vprašali tudi, v katerem mediju najpogosteje berejo sodobno dramatiko: natisnjeno v knjižni obliki ali periodiki, objavljeno na spletu ali rokopise, izročene njim osebno.

Med ponujenimi odgovori so lahko izbrali največ dve možnosti.

Tabela 22 prikazuje, da sta daleč najbolj priljubljena medija za branje sodobne slovenske dramatike splet – tam dramatiko bere kar 41,7 % vprašanih – in rokopisi, izročeni bralcem osebno – 37,5 % vprašanih bere rokopise.

Do sodobne dramatike, napisane v tujem jeziku, pa bralci najpogosteje dostopajo preko knjižnih izdaj, kar 44 % vprašanih je izbralo to možnost. Nekaj jih bere tujo sodobno dramatiko tudi na spletu, in sicer 5,6 %.

Zanimivo je, da možnosti knjižnih izdaj prav nihče od vprašanih ni izbral kot medij, kjer bi najpogosteje brali sodobno **slovensko** dramatiko.

Tabela 22

SODOBNO DRAMATIKO NAJPOGOSTEJE BEREM (N = 72)

	SLOVENSKO	TUJEJEZIČNO
V periodiki	18,10 %	56,00 %
V knjižnih izdajah	0,00 %	44,40 %
Na svetovnem spletu	41,70 %	0,00 %
Kot rokopise, izročene meni osebno	37,50 %	0,00 %
Drugo	11,10 %	16,70 %

3.7 Količina mesečno ogledanih uprizoritev sodobne dramatike

Udeležence smo povprašali tudi po številu ogledanih uprizoritev sodobne dramatike. Tabela 23 prikazuje njihove odgovore. Dobra polovica oziroma 52,8 % vprašanih si ogleda največ eno uprizoritev sodobne slovenske dramatike mesečno, slaba četrtnina (22,2 %) udeležencev pa si mesečno ogleda eno do tri uprizoritve sodobnih slovenskih dramskih besedil.

Anketiranci uprizoritve tuje sodobne dramatike gledajo pogosteje, saj si kar tretjina (33,3 %) vprašanih ogleda eno do tri uprizoritve tujih sodobnih dramskih besedil v mesecu, četrtnina (25 %) pa vsaj eno. Dvakrat večji (5,6 %) je tudi delež tistih, ki si ogledajo tri do pet uprizoritev

sodobnih dramskih besedil, napisanih v tujem jeziku (v primerjavi z 2,8 % vprašanih, ki si ogledajo enako količino uprizoritev sodobne slovenske dramatike).

Tabela 23

Količina ogledanih uprizoritev sodobne dramatike na mesec (N = 72)

	Uprizoritve sodobnih slovenskih dramskih besedil	Uprizoritve sodobnih tujejezičnih dramskih besedil
	%	%
NE GLEDAM	0	4,2
NAJVEČ ENO	52,8	25,0
ENO DO TRI	22,2	33,3
TRI DO PET	2,8	5,6
PET DO DESET	0,0	0,0
VEČ KOT DESET	0,0	1,4

3.8 Najpogostejši načini srečevanja s sodobno dramatiko

Udeležence smo vprašali tudi, kako se najpogosteje srečujejo s sodobno dramatiko. Izbrali so lahko dve od ponujenih možnosti (cf. Tabela 24).

Največ anketirancev (38,9 %) se najpogosteje srečuje s sodobno **slovensko** dramatiko, ko si ogledajo uprizoritev besedila. Enako velja za dramatiko, napisano v tujem jeziku. Tudi to največ udeležencev (45,8 %) največkrat sreča, kadar se samoiniciativno udeležijo uprizoritve.

Tabela 24

S sodobno dramatiko se najpogosteje srečam ... (N = 72)

		SLOVENSKO	TUJO
Samoiniciativno iščem besedila	N	13	16
	%	18,1	22,2
Besedila pošljejo avtorji_ice neposredno meni	N	28	7
	%	38,9	9,7
Besedila posredujejo sodelavci_ke	N	12	16
	%	16,7	22,2
Vabljen_a na bralno uprizoritev	N	4	2
	%	5,6	2,8
Samoiniciativno bralna uprizoritev	N	6	1
	%	8,3	1,4
Vabljen_a uprizoritev	N	8	10
	%	11,1	13,9
Samoiniciativno uprizoritev	N	28	33
	%	38,9	45,8

Opomba: Vprašani sta se glasili: »Označite zaključek trditve, ki se vam zdi najbolj točen [...] S sodobno slovensko dramatiko/dramatiko, napisano v tujem jeziku se najpogosteje srečam ...« Udeleženci so lahko izbrali največ dva od ponujenih odgovorov.

Drugi najpogostejši način srečevanja s sodobno slovensko dramatiko je, kadar udeležencem besedilo pošlje v branje neposredno avtor_ica. Kar 38,9 % udeležencev se na ta način najpogosteje sreča s sodobnimi slovenskimi dramskimi besedili.

Pri sodobni dramatiki, napisani v tujem jeziku, sta druga najpogostejša načina, na katera se udeleženci srečujejo z njo, samoiniciativno iskanje besedila (kar 22,2 % vprašanih na tak način najpogosteje sreča nova dramska besedila, napisana v tujem jeziku) in branje besedil, ki jih posredujejo sodelavci (tudi to možnost je kot najpogostejšo izbralo 22,2 % vprašanih).

Za sodobno slovensko dramatiko je najmanj pogost način, da z njo stopijo v stik, bralna uprizoritev. Z besedili na bralnih uprizoritvah, kamor so povabljeni, najpogosteje pride v stik le 5,6 % vprašanih, na bralnih uprizoritvah, ki se jih udeležijo samoiniciativno, pa malenkost več: 8,3 % vprašanih.

3.9 Načini razvoja sodobne slovenske dramatike

V tem sklopu vprašanj smo anketirance prosili, da različne načine razvoja razvrščajo po tem, kako učinkoviti se jim zdijo.

3.9.1 Načini razvoja posameznega besedila

Kot prikazuje Tabela 25, je kot najučinkovitejši način razvoja posameznega dramskega besedila percipirano neposredno naročilo besedila. Kar 20 udeležencev je ta način razvoja uvrstilo na prvo mesto po učinkovitosti. Samo pet udeležencev je na prvo mesto postavilo daljšo rezidenco avtorja_ice v gledališču ali založbi, vsi ostali načini razvoja so se zdeli najučinkovitejši le štirim anketirancem ali manj.

Izstopa tudi podatek, da prav nihče od udeležencev ni na mesto najučinkovitejšega načina razvoja posameznega dramskega besedila uvrstil sodelovanja igralske ekipe z avtorjem_ico med nastajanjem besedila. Samo dva udeleženca sta ta način ocenila kot drugi najučinkovitejši.

Na drugem mestu po percipirani učinkovitosti je na vrhu spet neposredno naročilo besedila, ob tem pa še sodelovanje dramaturga_inje, umetniške_ga vodje ali urednika_ce. Oba načina je na drugo mesto uvrstilo po sedem vprašanih. Tesno – s po šestimi uvrstitvami na drugo mesto po učinkovitosti – jima sledijo daljša rezidenca avtorja_ice v gledališču ali založbi, mentorstvo uveljavljenih avtorjev_ic ter bivalna rezidenca v namenskem studiu med nastajanjem besedila. Proti repu lestvice izstopata sodelovanje avtorja_ice v procesu vaj s sedmimi uvrstitvami na deveto od 12 mest po učinkovitosti ter sodelovanje igralske ekipe z avtorjem_ico med procesom nastajanja besedila s šestimi uvrstitvami na deseto mesto.

Tabela 25

Razvrstitev predlaganih načinov razvoja posameznega dramskega besedila po učinkovitosti, ne glede na vlogo anketiranca (N = 72)

	RANG											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
NEPOSREDNO NAROČILO BESEDILA (S STRANI GLEDALIŠČA ALI ZALOŽBE)	20	7	8	2	2	1	0	3	0	0	2	1
DALJŠA REZIDENCA V GLEDALIŠČU ALI PRI ZALOŽBI	5	6	3	5	0	0	2	3	2	0	2	0
SODELOVANJE DRAMATURGA_INJE, UMETNIŠKE VODJE ALI UREDNIKA_ICE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	4	7	2	2	3	3	4	3	4	1	1	0
SODELOVANJE REŽISERJA_KE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	4	2	3	4	5	3	3	4	4	3	1	1
MENTORSTVO UVELJAVLJENIH DRAMSKIH AVTORJEV_IC MANJ IZKUŠENIM	4	6	2	8	4	8	3	1	1	0	2	0
BIVALNA REZIDENCA V POS. NAM. STUD. ZA ČAS ...	3	6	3	4	7	4	2	1	3	2	2	0
KRAJŠA REZIDENCA AVTORJA_ICE V GLEDALIŠČU ALI PRI ZALOŽBI	2	5	8	3	2	4	7	2	1	1	0	0
SODELOVANJE AVTORJA_ICE V PROCESU VAJ ZA UPRIZORITEV	2	3	5	4	5	2	1	4	7	5	3	0
MOŽNOST INTERNIH BRALNIH UPRIZORITEV NEDOKONČNIH VERZIJ BESEDILA S POVRATNIMI INFORMACIJAMI SODELUJOČIH	2	3	4	2	8	4	5	0	1	5	3	1
DRUGO	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3
MOŽNOST JAVNIH BRALNIH UPRIZORITEV NEDOKONČNIH VERZIJ BESEDILA S POVRATNIMI INFORMACIJAMI SODELUJOČIH IN PUBLIKE	1	2	5	4	0	4	4	7	2	3	3	0
SODELOVANJE IGRALSKE EKIPE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	0	2	2	2	3	3	4	3	4	6	5	0

Opomba: * Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 12 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

3.9.2 Načini dolgoročnejšega razvoja polja

Med načini dolgoročnejšega razvoja (cf. Tabela 26) po percipirani učinkovitosti izrazito izstopa uprizarjanje, saj ga je na prvo mesto uvrstilo kar 34 vprašanih. Tudi objavlanje je videno kot zelo učinkovit način, na prvo mesto se je uvrstilo petkrat, na drugo pa 21-krat. Na tretje mesto po učinkovitosti je bila od vseh načinov dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike kar desetkrat uvrščena kritika. Kot četrti najučinkovitejši način razvoja polja sodobne slovenske dramatike si tesno sledita razširjanje sodobne dramatike v splošni javnosti in medijih (desetkrat uvrščeno na četrto mesto) ter prevajanje (devetkrat na četrtem mestu).

Tabela 26

Razvrstitev predlaganih načinov dolgoročnega razvoja sodobne slovenske dramatike po pomembnosti, ne glede na vlogo anketiranca (N = 72)

	RANG								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
UPRIZARJANJE	34	6	3	3	1	1	0	0	0
OBJAVLJANJE	5	21	6	2	2	2	2	0	0
VKLJUČEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_IC V GLEDALIŠČA OZ. ZALOŽBE	2	5	8	6	8	2	4	1	0
KRITIŠKI ODZIVI	1	6	10	6	8	5	2	4	0
PREVAJANJE	1	3	5	9	6	5	5	6	0
IZOBRAŽEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_IC	0	2	3	3	2	4	8	9	0
IZOBRAŽEVANJE DRUGIH STROKOVNJAKOV ZA DELO S SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO	0	2	3	3	2	4	8	9	0
RAZŠIRJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V SLOVENSKI SPLOŠNI JAVNOSTI IN MEDIJIH	0	2	5	10	8	6	5	5	0
DRUGO	0	0	0	0	0	0	0	0	4

Opomba: * Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 9 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

V nadaljevanju smo udeležence podrobneje povprašali o posameznih načinih dolgoročnejšega razvoja polja sodobne slovenske dramatike. Udeleženci so odgovarjali na vprašanja o podrobnejših aspektih tistih načinov, ki so jih sami ocenili kot štiri najučinkovitejše. Dodatno smo vse povprašali tudi o pomembnosti podrobnih aspektov prevajanja.

3.9.2.1 Najpomembnejši aspekti uprizarjanja

Iz Tabele 27 je razvidno, da se skoraj dve tretjini (64,3 %) vprašanih strinjata, da je najpomembnejši aspekt uprizarjanja sodobne slovenske dramatike kvaliteta teh uprizoritev. Več kot polovica (54,8 %) vprašanih pripisuje enako pomembnost (oceno 5 od 5) količini uprizoritev, skoraj polovica (48,8 %) vprašanih pa ocenjuje kot zelo pomembno količino neposrednih naročil besedil.

Bralnim uprizoritvam anketiranci pripisujejo manjšo pomembnost, a še vedno jih zelo majhen delež ocenjuje kot nepomembne: kvaliteto bralnih uprizoritev kot nepomembno ocenjuje zgolj 4,8 % vprašanih, količino bralnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike na splošno kot nepomembno ocenjujeta zgolj 2,4 % vprašanih, količino bralnih uprizoritev posameznega besedila pa kot nepomembno vidi 7,1 % vprašanih.

Ob tem izstopa podatek, da kot nepomembno ocenjuje specializirano prizorišče za sodobno slovensko dramatiko kar 14,3 % vprašanih. Enaka deleža anketirancev sicer vidita tako prizorišče kot pomembno in precej pomembno, 40,5 % vprašanih pa celo kot zelo pomembno.

Tabela 27

Različni aspekti uprizarjanja kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike

	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	1	2,4 %	10	23,8 %	8	19,0 %	23	54,8 %
KOLIČINA UPRIZORITEV (RAZLIČNIH POUSTVARJALSKIH INTERPRETACIJ), KI JO DOŽIVI POSAMEZNO SODOBNO SLOVENSKO DRAMSKO BESEDILO	0	0,0 %	3	7,3 %	11	26,8 %	11	26,8 %	16	39,0 %
KVALITETA UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	5	11,9 %	10	23,8 %	27	64,3 %
KOLIČINA BRALNIH UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	1	2,4 %	4	9,8 %	16	39,0 %	8	19,5 %	12	29,3 %
KOLIČINA BRALNIH UPRIZORITEV, KI JO DOŽIVI POSAMEZNO SODOBNO SLOVENSKO DRAMSKO BESEDILO	3	7,1 %	9	21,4 %	20	47,6 %	6	14,3 %	4	9,5 %
KVALITETA BRALNIH UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	2	4,8 %	4	9,5 %	9	21,4 %	15	35,7 %	12	28,6 %
ODER ALI GLEDALIŠČE, NAMENJENO IZKLJUČNO UPRIZARJANJU SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	6	14,3 %	7	16,7 %	6	14,3 %	6	14,3 %	17	40,5 %
KOLIČINA NEPOSREDNIH NAROČIL NOVIH DRAMSKIH BESEDIL SLOVENSKIM AVTORJEM_ICAM	0	0,0 %	1	2,4 %	10	24,4 %	10	24,4 %	20	48,8 %

3.9.2.2 Najpomembnejši aspekti objavljanja

Med aspekti objavljanja sodobne slovenske dramatike udeleženci prav nobenega niso ocenili kot nepomembnega. Tako je dobra polovica (53,3 %) vprašanih pripisala oceno zelo pomembno (5 od 5) količini objav v periodiki, količini objav v knjižnih izdajah in količini objav na spletu. Še več, kar 63,3 %, pa jih z oceno zelo pomembno ocenjuje samo sodobni dramatiki namenjeni spletni portal. Tudi izključno sodobni slovenski dramatiki posvečeno knjižno zbirko je kot zelo pomembno ocenila polovica (50 %) vprašanih, enako specializirano periodično publikacijo pa malo manj kot polovica (43,3 %) (cf. Tabela 28).

Tabela 28

Različni aspekti objavljanja kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike

	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V TISKANI PERIODIKI	0	0,0 %	0	0,0 %	4	13,3 %	10	33,3 %	16	53,3 %
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V KNJIŽNIH IZDAJAH	0	0,0 %	0	0,0 %	4	13,3 %	10	33,3 %	16	53,3 %
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA SPLETU	0	0,0 %	1	3,3 %	6	20,0 %	7	23,3 %	16	53,3 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJENA PERIODIČNA PUBLIKACIJA	0	0,0 %	6	20,0 %	7	23,3 %	4	13,3 %	13	43,3 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJENA KNJIŽNA ZBIRKA	0	0,0 %	4	13,3 %	6	20,0 %	5	16,7 %	15	50,0 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJEN SPLETNI PORTAL	0	0,0 %	3	10,0 %	3	10,0 %	5	16,7 %	19	63,3 %

3.9.2.3 Najučinkovitejši aspekti kritičkih odzivov

Kot prikazuje Tabela 29, nobenega od aspektov kritičkih odzivov udeleženci niso ocenili kot nepomembnega in samo enega (vplivnost kritičkih odzivov na javnost) jih je peščica (5 %) ocenila kot manj pomembnega (2 od 5). Vsi ostali so bili za vse vprašane pomembni, precej pomembni ali zelo pomembni (3, 4 ali 5 od 5). Največ vprašanih (65 %) kot zelo pomembno ocenjuje kvaliteto kritičkih odzivov na sodobno slovensko dramatiko in/ali njeno uprizarjanje. Zanimivo je še, da je kot zelo pomembno 50 % vprašanih ocenilo količino kritičkih odzivov na uprizoritve sodobne slovenske dramatike, 55 % vprašanih pa količino kritičkih odzivov na samo dramatiko. Pri oceni precej pomembno (4 od 5) pa se delež vprašanih za ta dva aspekta spremeni: 40 % jih kot precej pomembno vidi kritiko uprizoritev, samo 25 % pa tako ocenjuje pomembnost kritike besedil.

Tabela 29

Različni aspekti kritičkih odzivov kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike

	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA KRITIŠKIH ODZIVOV NA SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO	0	0,0 %	0	0,0 %	4	20,0 %	5	25,0 %	11	55,0 %
KOLIČINA KRITIŠKIH ODZIVOV NA UPORIZITVE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	2	10,0 %	8	40,0 %	10	50,0 %
KVALITETA KRITIŠKIH ODZIVOV NA SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO IN/ALI NJENO UPRIZARJANJE	0	0,0 %	0	0,0 %	4	20,0 %	3	15,0 %	13	65,0 %
VPLIVNOST KRITIŠKIH ODZIVOV NA JAVNOST	0	0,0 %	1	5,0 %	8	40,0 %	5	25,0 %	6	30,0 %

3.9.2.4 Najpomembnejši aspekti razširjanja sodobne slovenske dramatike v splošni javnosti in medijih

Tudi med ponujenimi aspekti razširjanja sodobne slovenske dramatike v splošni javnosti in medijih udeleženci niso nobenega ocenili kot nepomembnega. Daleč največ udeležencem (71,4 %) se je zelo pomembna zdela medijska izpostavljenost uprizoritev sodobne slovenske dramatike, medtem ko se je medijska izpostavljenost samih besedil zdela zelo pomembna 57,1 % vprašanih. Prav tako je skoraj dvotretjinski delež anketirancev (64,3 %) videl kot zelo pomembno vključevanje dramatike (ne zgolj sodobne slovenske, ampak dramatike na splošno) v programe osnovnega in srednjega izobraževanja, vključevanje sodobne slovenske dramatike v take izobraževalne programe pa kot zelo pomembno ocenjuje 57,1 % vprašanih.

Več kot polovica (57,1 %) anketirancev je kot zelo pomembno ocenila tudi količino javnih razpisov za sodobno slovensko dramatiko.

Le dobri petini udeležencev (21,4 %) se je za zagotavljanje razširjanja sodobne slovenske dramatike v splošni javnosti in medijih zelo pomembna zdela skrb za zastopanost avtorjev_ic najrazličnejših geografskih in družbenih provenienc (cf. Tabela 30).

Tabela 30

Različni aspekti razširjanja sodobne slovenske dramatike v splošni javnosti in medijih kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike

	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
VKLJUČEVANJE DRAMATIKE V PROGRAMIH OSNOVNEGA IN SREDNJEGA IZOBRAŽEVANJA	0	0,0 %	0	0,0 %	3	21,4 %	2	14,3 %	9	64,3 %
VKLJUČEVANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V PROGRAMIH OSNOVNEGA IN SREDNJEGA IZOBRAŽEVANJA	0	0,0 %	0	0,0 %	3	21,4 %	3	21,4 %	8	57,1 %
KOLIČINA JAVNIH RAZPISOV ZA SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO	0	0,0 %	1	7,1 %	2	14,3 %	3	21,4 %	8	57,1 %
MEDIJSKA IZPOSTAVLJENOST SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	2	14,3 %	4	28,6 %	8	57,1 %
MEDIJSKA IZPOSTAVLJENOST AVTORJEV_IC SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	2	14,3 %	5	35,7 %	7	50,0 %
MEDIJSKA IZPOSTAVLJENOST UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	4	28,6 %	10	71,4 %
SKRB ZA ZASTOPANOST DRAMSKIH AVTORJEV_IC IZ RAZLIČNIH GEOGRAFSKIH REGIJ, ETNIČNIH ALI JEZIKOVNIH MANJŠIN, MARGINALIZIRANIH DRUŽBENIH SKUPIN IPD.	0	0,0 %	1	7,1 %	4	28,6 %	6	42,9 %	3	21,4 %
DOSTOPNOST PRILOŽNOSTI ZA LJUBITELJSKO IZOBRAŽEVANJE S PODROČJA DRAMSKEGA PISANJA ALI SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	1	7,1 %	4	28,6 %	3	21,4 %	6	42,9 %
MEDIJSKA IZPOSTAVLJENOST POUSTVARJALCEV_K SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	1	7,1 %	1	7,1 %	6	42,9 %	6	42,9 %

3.9.2.5 Najpomembnejši aspekti prevajanja sodobne slovenske dramatike v tuje jezike

Med aspekti prevajanja je kot zelo pomembna (5 od 5) kar 72,7 % udeležencev označilo kvaliteto prevodov in aktivno promocijo prevedenih besedil na gledaliških festivalih. Le za spoznanje manj (65,9 %) udeležencev je kot zelo pomembno ocenilo dosegljivost prevedene slovenske dramatike na mednarodnih spletnih portalih, 63,6 % pa jih je menilo, da je zelo pomembna tudi promocija na knjižnih sejnih. Polovica (50 %) vprašanih je menila, da je zelo pomembna distribucija tiskanih izdaj prevedene sodobne slovenske dramatike tujim producentom, založnikom ipd. Nekaj več (59,1 %) pa je oceno zelo pomembno (5 od 5) namenilo dosegljivosti prevodov sodobne slovenske dramatike na namenskem slovenskem spletnem portalu (cf. Tabela 31).

Tabela 31

Različni aspekti prevajanja kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike

	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA PREVODOV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V TUJE JEZIKE	0	0,0 %	2	4,7 %	12	27,9 %	13	30,2 %	16	37,2 %
KVALITETA PREVODOV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V TUJE JEZIKE	0	0,0 %	1	2,3 %	4	9,1 %	7	15,9 %	32	72,7 %
DISTRIBUCIJA TISKANIH IZDAJ PREVEDENE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE TUJIM PRODUCENTOM, ZALOŽNIKOM IN KNJIGARNAM	1	2,3 %	1	2,3 %	10	22,7 %	10	22,7 %	22	50,0 %
DOSEGLJIVOST PREVEDENE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA OBSTOJEČIH MEDNARODNIH SPLETNIH PORTALIH	1	2,3 %	1	2,3 %	6	13,6 %	7	15,9 %	29	65,9 %
DOSEGLJIVOST PREVEDENE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA NAMENSKEM SLOVENSKEM SPLETNEM PORTALU	0	0,0 %	1	2,3 %	7	15,9 %	10	22,7 %	26	59,1 %
AKTIVNA PROMOCIJA PREVEDENE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA GLEDALIŠKIH FESTIVALIH	1	2,3 %	0	0,0 %	7	15,9 %	4	9,1 %	32	72,7 %
AKTIVNA PROMOCIJA PREVEDENE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA KNJIŽNIH SEJMIH	2	4,5 %	2	4,5 %	8	18,2 %	4	9,1 %	28	63,6 %

Udeležence smo v tem sklopu vprašali tudi za mnenje o najbolj smiselnem ciljnim jeziku za prevajanje sodobne slovenske dramatike. Po pričakovanjih močno vodi angleščina, ki so jo na prvo mesto udeleženci uvrstili 36-krat, na drugo mesto so se največkrat, 17-krat, uvrstili jeziki bivših jugoslovanskih republik, 12-krat pa nemščina. Slednja je tudi na tretjem mestu 12-krat, jeziki bivših jugoslovanskih republik pa devetkrat. Najmanj smiselno se udeležencem zdi prevajanje zgolj v jezik načrtovane uprizoritve ali podnaslavljanja, to možnost so udeleženci kar 11-krat uvrstili na sedmo od osmih možnih mest (cf. Tabela 32).

Tabela 32

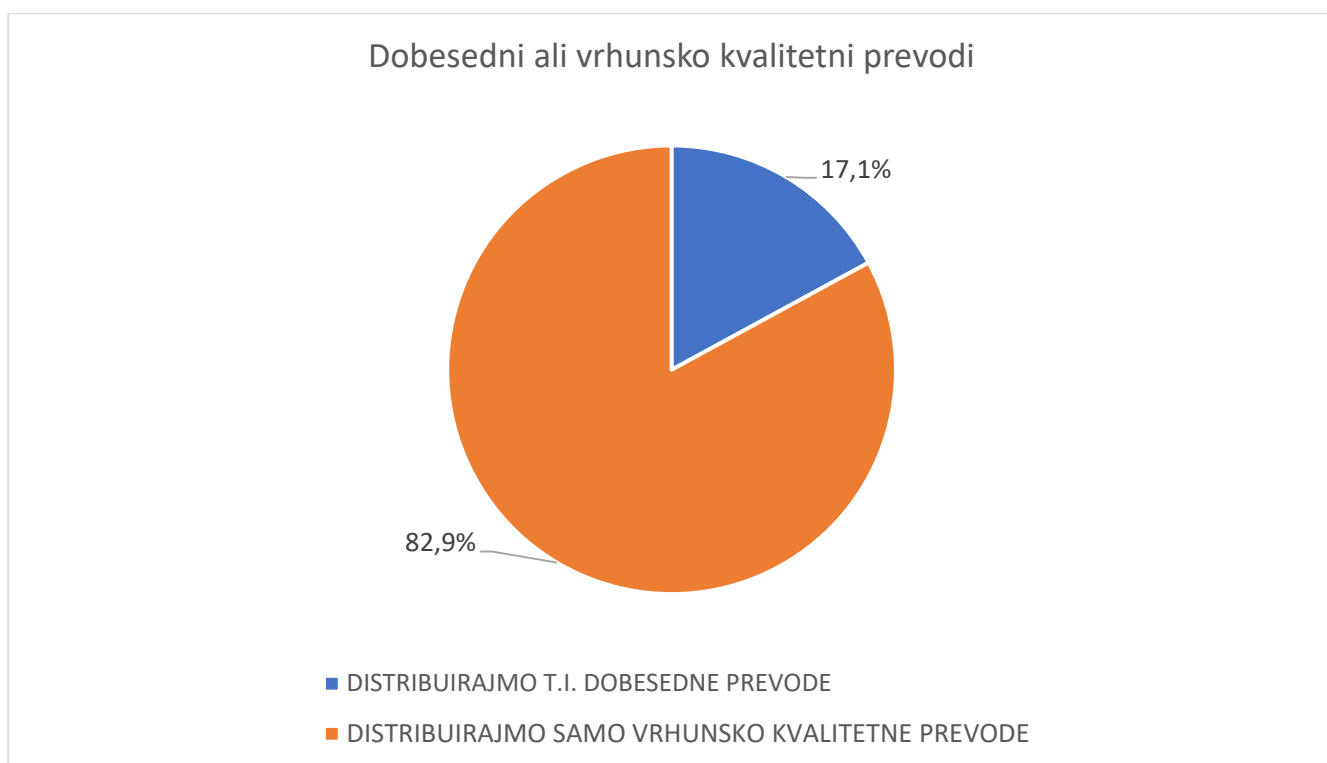
Prednostni seznam ciljnih jezikov

	RANG							
	1	2	3	4	5	6	7	8
PREVAJANJE V ANGLEŠČINO	36	8	0	0	0	0	0	0
PREVAJANJE V JEZIKE, KI JIH GOVORIJO V DEŽELAH BIVŠE JUGOSLAVIJE	4	17	9	3	2	1	0	0
PREVAJANJE ZGOLJ V JEZIK NAČRTOVANE UPORIZITVE ALI PODNASLAVLJANJA	3	3	6	4	0	2	11	1
PREVAJANJE V NEMŠČINO	1	12	12	6	1	1	1	0
PREVAJANJE V FRANCOŠČINO	1	0	6	8	10	7	0	0
PREVAJANJE V ŠPANŠČINO	0	3	2	3	7	11	4	0
PREVAJANJE V RUŠČINO	0	0	2	7	7	4	5	0
DRUGO	0	0	0	1	0	1	0	1

Opomba: Vprašanje se je glasilo: »Označite, kateri ciljni jeziki se vam zdijo najbolj smotrna izbira za prevajanje sodobne slovenske dramatike.« Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 8 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

Sledilo je vprašanje, ali je smiselno najprej zagotoviti zgolj t. i. dobesedni prevod, namenjen osnovnemu razumevanju in nadaljnjemu naročilu kvalitetnega prevoda, ali pa distribuirati zgolj vrhunsko kvalitetne prevode.

Graf 11 prikazuje, da se ogromna večina (82,9 %) udeležencev strinja, da je smiselno distribuirati zgolj visokokvalitetne prevode, lektorirane s strani naravnih govorcev.

3.10 Financiranje polja sodobne slovenske dramatike

Udeležence smo vprašali, naj glede na šibkost financiranja v zadnjih treh koledarskih letih razvrstijo dejavnosti, povezane s sodobno slovensko dramatiko (cf. Tabela 33).

Tabela 33

Dejavnosti s področja sodobne slovenske dramatike, ki jih ocenjujete kot finančno najbolj podhranjene v zadnjih treh letih

RANG	1	2	3	4	5	6	7	8
FORMALNO IZOBRAŽEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_IC IN/ALI DRUGIH STROKOVNJAKOV_INJ S PODROČJA SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	3	2	1	2	7	4	10	1
NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE AVTORJEV_IC IN/ALI DRUGIH STROKOVNJAKOV_INJ S PODROČJA SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	2	3	1	5	4	8	3	0
UPRIZARJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V JAVNIH ZAVODIH	15	4	4	5	1	2	3	0
UPRIZARJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V NEVLADNIH ORGANIZACIJAH	4	5	10	3	4	2	3	0
OBJAVLJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	10	10	6	4	5	0	1	0
PREVAJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	6	11	6	7	2	5	0	0
KRITIŠKI ODZIVI NA SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO IN/ALI NJENO UPRIZARJANJE	4	7	10	5	3	3	3	0
DRUGO	0	1	0	0	0	0	0	0

Opomba: Vprašanje se je glasilo: »Naštete dejavnosti razvrstite glede na to, katere so po vašem mnenju trenutno (v zadnjih treh koledarskih letih) finančno najbolj podhranjene.« Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 8 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

Na prvo mesto, torej kot finančno najbolj podhranjeno dejavnost, so udeleženci z veliko prednostjo (15-krat) uvrstili uprizarjanje sodobne slovenske dramatike v javnih zavodih. Kot najšibkeje financirana dejavnost je bilo desetkrat izpostavljeno tudi objavljanje, ki je bilo desetkrat ocenjeno tudi kot druga najbolj finančno podhranjena dejavnost, tik za prevajanjem sodobne slovenske dramatike, ki ga je na drugo mesto po šibkosti financiranja uvrstilo 11 vprašanih. Kot tretji najslabše financirani dejavnosti sta bili s po desetimi glasovi uvrščeni uprizarjanje sodobne slovenske dramatike v nevladnih organizacijah in kritiški odzivi na sodobno slovensko dramatiko ali njeno uprizarjanje.

Kot najboljše financirano dejavnost so udeleženci videli formalno izobraževanje dramskih pisateljev in pisateljic ter drugih strokovnjakov s področja sodobne slovenske dramatike, saj so to dejavnost največkrat (desetkrat) uvrstili na predzadnje mesto po šibkosti javnega financiranja v zadnjih treh koledarskih letih.

4 RAZPRAVA

Raziskava prinaša izobilje podatkov o okoliščinah nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike, ki nudijo vpogled v proces dela njenih ustvarjalcev_k in poustvarjalcev_k. Izsledki kažejo sliko celotne strokovne javnosti sodobne slovenske dramatike. Podatki osvetljujejo načine in obseg dostopanja strokovne javnosti do sodobnih slovenskih in tujih dramskih besedil ter izrisujejo prednostne sezname strokovne javnosti za področja in postopke razvoja ter potrebe po financiranju v polju sodobne slovenske dramatike.

4.1 Pomen raziskave in reprezentativnost njenih udeležencev

Veliko število predstavnikov strokovne javnosti, ki so se odzvali na vprašalnik, je že prvi pokazatelj, da polje sodobne slovenske dramatike potrebuje priložnosti za samorefleksijo, da si

posamezniki_ *ce*, ki delujejo na tem polju, želijo informacij o lastnem polju dela in da želijo aktivno vplivati na njegov razvoj. Iz množičnega odziva lahko sklepamo tudi, da obstaja želja po povezovanju in medsebojnem informiranju različnih skupin deležnikov, ki delujejo na polju sodobne slovenske dramatike, saj je kljub obsežnosti vprašalnika velik delež anketirancev vztrajal do konca.

Da je sistematična in z vsemi skupinami deležnikov usklajena kulturna politika za sodobno slovensko dramatiko nujna, ni nobena novost. Izsledki te raziskave zdaj lahko služijo kot uporabna podlaga za ustvarjanje in usklajevanje takšne kulturne politike, za usmerjanje programov razvoja, za uvedbo sprememb ali izboljšav, obenem pa so tudi podatkovna podpora in potrditev izvajalcem že obstoječih dobrih praks.

4.1.1 Prevajalci_ *ke*

Ob sicer množičnem splošnem odzivu na vprašalnik je bilo nekaj skupin deležnikov, ki so se odzvali v zelo majhnem številu. Tak je bil na primer odziv prevajalcev_ *k* dramatike – kljub izredno široko razpršeni in ciljno naravnani akciji vabljenja predstavnikov tega poklica k sodelovanju v raziskavi. Sklepamo lahko, da šibek odziv prevajalske srenje priča o splošnem manku kadra za prevajanje sodobne slovenske dramatike v tuje jezike, o nepovezanosti teh že tako maloštevilnih posameznikov_ *ic* v stanovska društva. To pa posledično pomeni, da predstavniki_ *ice* tega poklica niso vključeni_ *e* v različne procese izboljševanja svojih delovnih okoliščin ali delovnih okoliščin svojih stanovskih kolegov_ *ic*: od zagotavljanja in koriščenja priložnosti za izobraževanje do razširjanja dosega opravljenih prevodov oziroma promocije prevodov pri ciljni strokovni publiki v tujini, od zagotavljanja ustreznih ekonomskih in socialnih okoliščin do podpornih aktivnosti stanovske skupnosti ipd.

Poleg tega je povedno tudi dejstvo, da so vse skupine deležnikov ogromno večino okoliščin, povezanih s prevajanjem sodobne slovenske dramatike, ocenile kot visoko pomembne. Iz tega

vrednotenja lahko sklepamo, da strokovni javnosti prevajanje dramatike izredno pomembno in da jasno izraža, da je potrebno temu polju posvetiti več pozornosti.

Vse to torej kliče po poglobljeni in ustrezno usmerjeni kulturni politiki na polju prevajanja sodobne slovenske dramatike s strani državnih in občinskih odločevalcev ter sofinancerjev v prihodnosti.

4.1.2 Režiserji_ke

Druga skupina deležnikov, ki se je na raziskavo odzvala v majhnem številu, so režiserji_ke, ki jim je bilo vabilo k sodelovanju prav tako posredovano preko dveh stanovskih društev in zaposlovalcev – javnih zavodov in nevladnih organizacij. Za razliko od prevajalcev manka kadra med gledališkimi režiserji_kami ni, to je razvidno iz prakse na terenu. Iz številčno šibkega odziva te skupine deležnikov lahko sklepamo le, da režiserji_ke razvoja sodobne slovenske dramatike ne percipirajo kot dejavnosti, ki se jih neposredno tiče, kar je za preostalo strokovno javnost sodobne slovenske dramatike skrb vzbujajoče.

Tisti režiserji_ke, ki so sodelovali_e v raziskavi, so z nekaterimi odgovori izrazito odstopali_e od ostalih skupin deležnikov, primer je ocena pomembnosti sodelovanja dramskih avtorjev v procesu uprizoritve. Majhno število sodelujočih režiserjev_k v raziskavi in njihovi mestoma izstopajoči odgovori sugerirajo, da je komunikacija med režiserji_kami na eni strani in ostalimi ustvarjalci in poustvarjalci s področja sodobne slovenske dramatike na drugi strani šibka ter da jo je potrebno okrepiti ali pa celo sploh vzpostaviti.

4.2 Mesto sodobne slovenske dramatike v strokovni javnosti

Eno najbolj presenetljivih dejstev, ki jih razgalja raziskava, je podatek, da se s sodobno slovensko dramatiko poklicno pravzaprav nihče ne ukvarja zares povsem. Največji delež obremenitve, ki jo sodobna slovenska dramatika zaseda v delovniku kogar koli iz strokovne

javnosti, je 70 odstotkov. Celotno med dramskimi pisatelji in pisateljicami torej ni nikogar, ki bi prav ves svoj delovni čas in energijo posvečal samo pisanju dramskih besedil.

Razlogov za to je lahko več, najočitnejši pa je gotovo ekonomski. Kot pričajo podatki, ima na letni ravni posamezni_a avtor_ica uprizorjeni največ dve celovečerni dramski besedili, objavljena pa največ tri celovečerna dramska besedila.² Po podatkih enote Dramski pisatelji in pisateljice Združenja dramskih umetnikov Slovenije (ZDUS, 2021) se honorarji avtorju_ici za uprizoritev gibljejo od višine dveh do največ petih povprečnih bruto plač za julij 2021 (SURŠ, 2021). Opravljanje izbranega poklica torej dramskim avtorjem_icam ne zagotavlja zadostnega dohodka za preživetje. In to velja tudi za uveljavljena avtorska imena. Za preostale poklice, ki se s sodobno slovensko dramatiko ukvarjajo posredno, je torej verjetnost, da bi jim ta kot edina dejavnost zagotavljala ekonomsko preživetje, še toliko manjša.

Rezultati raziskave pa so pokazali tudi na širši ekonomski razlog, ki ni neposredno povezan s preživetjem posameznikov, ki delajo na področju sodobne slovenske dramatike. Gre za ekonomsko preživetje polja samega. Raziskava je namreč pokazala, da strokovna javnost kot finančno najbolj podhranjeni področji sodobne slovenske dramatike v zadnjih treh letih ocenjuje uprizarjanje in objavljanje. Morda interes za več objav in uprizoritev torej obstaja, le sredstev, da bi se te udeležile, ni dovolj. Ta ugotovitev je uporabno izhodišče za ekonomsko analizo konkretnih zneskov, iz javnih in zasebnih virov, investiranih v uprizarjanje in objavljanje sodobne slovenske dramatike v zadnjih treh letih in njihovo primerjavo z zneski, investiranimi v

² Pri tem je sicer potrebno upoštevati večmesečno zaprtje gledališč zaradi pandemije novega koronavirusa v sezonah 2019/20 in 2020/21 in z njo povezane odpovedi ali zamike premier. Vendar po poročanju javnih zavodov samih v medijih in letnih poročilih ministrstvu do večjih sprememb v programu ne v sezoni 2019/20 ne v sezoni 2020/21 ni prihajalo, le nekatere premiere so bile izvedene interno in/ali predvajane prek spleta, torej zaprtje gledališč za publiko bistvenega vpliva na količino uprizoritev novih dramskih besedil ni imelo. Po analogiji je bil vpliv pandemije na količino objav sodobne slovenske dramatike v tem pogledu prav tako minimalen.

druge aspekte razvoja sodobne slovenske dramatike, na primer v formalno izobraževanje strokovnega kadra, kar je po mnenju udeležencev te raziskave v zadnjih treh letih finančno najmanj podhranjeno področje sodobne slovenske dramatike, in posledično v usklajevanje politike financiranja celotnega polja.

Nevarnost, ki jo obeta odkritje, da nihče sodobni slovenski dramatiki ne posveča sto odstotkov svojega delovnega časa, da kar tretjina strokovne javnosti sodobni slovenski dramatiki namenja le desetino svojega delovnega časa in energije, je ta, da se polje deprofesionalizira, da ostaja deprofesionalizirano ali da se deprofesionalizira celo vse bolj, kar običajno pomeni upad kvalitete in količine opravljenega dela. Da bi se izognili takemu scenariju, ki bi vodil v mrtvilo na področju sodobne slovenske dramatike, so potrebne javne in zasebne iniciative, finančne in programske spodbude, ki polju povrnejo vitalnost in postopoma omogočijo njegovo samozadostnost.

Po drugi strani pa lahko iz odkritja o tem, kako majhen delež svojega delovnika namenja strokovna javnost sodobni slovenski dramatiki, sklepamo, da so s tem poljem povezani poklici še vedno do neke mere deficitarni. Da torej preprosto ni dovolj kadra ali pa ne dovolj strokovnega kadra, da bi zagotavljal polno delovanje polja.

Odkritje torej odpira dilemo, ki je znana tudi širše v ekonomskem ustroju družbe: ali bo učinkovitejša politika zategovanja pasu, tj. krčenja polja, kar bo pomenilo, da bo priložnosti za delo za manjše število posameznikov_ic več oziroma vsaj dovolj, ali pa bo imela boljši učinek injekcija sredstev (finančnih, programskih in kadrovskih), ki bo polju nudila možnost, da se razrase in obrodi nove zaposlovalce in priložnosti za delo, obenem pa bo končnemu uporabniku zagotovila širšo in barvitejšo paleto sodobnih slovenskih dramskih besedil.

4.3 Razumevanje procesov nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike

Iz podatkov o pripisani pomembnosti posameznim okoliščinam nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike (cf. poglavja 3.3–3.5 Rezultatov) je mogoče sklepati, da je razumevanje teh procesov pri sekundarnih poklicih (torej vseh, ki ne ustvarjajo ali prevajajo besedil) šibko. O tem še najbolj priča kontrast med visoko pripisano pomembnostjo obrtnih spretnosti za dramske pisatelj_e_ice na eni strani in nizko pripisano pomembnostjo njihove formalne izobrazbe na drugi, še zlasti ob zgolj peščici priložnosti za neformalno izobraževanje. Še zlasti presenetljivo je, da nizko pomembnost formalni izobrazbi pripisujejo celo sami izvajalci izobraževanj, kar spet kaže na nekakšno izgorelost celotnega polja.

Tudi nizek nivo pripisane pomembnosti lastne pisarne za dramske pisatelj_e_ice govori o tem, da je poznavanje ustvarjalnega procesa dramskih avtorjev_ic v strokovni javnosti šibko.

Izrazite razlike med pripisano pomembnostjo posameznim okoliščinam prevajanja sodobne dramatike pri različnih skupinah deležnikov (cf. poglavje 3.4) sugerirajo tudi, da npr. vodstva gledališč in uredniki, torej zaposlovalci prevajalcev_k, z naravo dela prevajanja dramatike niso dovolj seznanjeni.

Še več. Kaže, da strokovna javnost sodobne slovenske dramatike ne vidi kot izvozne dobrine (cf. poglavje 3.3). Bodisi ne verjame kvaliteti prevoda ali celo dramatike same ali pa gre za neosveščenost o pomembnosti uveljavljanja sodobne slovenske dramske pisave izven meja domovine tako s cilji razvoja sodobne domače dramatike kakor tudi sodelovanja pri razvoju sodobne svetovne dramatike in vplivanju nanj. Ali gre tu spet za pregovorni sindrom hlapčevstva in slovenske ponižnosti kljub izjemnim uspehom nekaterih sodobnih slovenskih dramskih avtorjev_ic.

Na splošno visoka pripisana pomembnost večini okoliščin nastajanja sodobne dramatike pa vendarle priča o zavzetosti za to polje s strani strokovne javnosti. Ta tudi jasno identificira potrebo po izboljšanju okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike.

4.4 Kultura branja sodobne dramatike

Raziskava je pokazala, da vodilni kadri javnih gledaliških zavodov berejo precej več sodobne dramatike, napisane v tujih jezikih, kot tiste, napisane v slovenščini. Kako se to odraža v repertoarjih slovenskih gledališč?

Po drugi strani pa skoraj petina slovenskih dramskih pisateljev_ic sodobne dramatike, napisane v tujem jeziku, sploh ne bere. Ali temu botrujeta premalo znanja tujih jezikov in nedostopnost prevodov ali zgolj nezainteresiranost? Vrh tega kar petina celotne strokovne javnosti na vprašanje o količini branja sodobne slovenske dramatike ni odgovorila, kar najverjetneje pomeni, da je ti posamezniki berejo manj, kot bi želeli priznati. Kako vse to vpliva na količino in kvaliteto sodobne slovenske dramatike, ki pride do svoje končne publike – gledalcev in bralcev? Podatki pričajo tudi o nizkem interesu za branje sodobne slovenske dramatike med režiserji, dramaturgi, pedagogi in predstavniki financerjev.

Vse to kliče po dodatnih programih za spodbujanje branja sodobne slovenske dramatike pri strokovni in splošni javnosti ter za boljšo dostopnost domačih besedil in prevodov tujejezične sodobne dramatike.

Raziskava je potrdila, da je za branje sodobne slovenske dramatike resnično ključnega pomena portal Sigledal.org, saj strokovna javnost najpogosteje bere sodobno slovensko dramatiko prav tam. Ta izrazito izstopajoč primer dobre prakse je gotovo vredno ohraniti, ga dodatno (finančno, kadrovsko in vsebinsko) hraniti ter ga po potrebi nadgraditi.

Branje neposredno prejetih rokopisov deloma zapolnjuje vrzel objavljanja še neuprizorjenih slovenskih dramskih besedil. V knjižnih izdajah, ki so izjemno redke, namreč izhajajo predvsem že uprizorjena besedila, s čimer se pojavlja vprašanje ciljne publike teh izdaj. Strokovna javnost namreč do njih – po podatkih, ki jih prinaša naša raziskava – ne posega (čeprav najverjetneje prav strokovna javnost predstavlja dobršen delež pričakovane ciljne publike za izdajatelje knjižnih izdaj). Ali je potrebno poiskati načine, kako lahko do (več) objav pridejo tudi besedila, ki še niso prestala preizkusa odrskih desk?

Po drugi strani pa je strokovna javnost v veliki večini prepričana, da je za razširjanje dramatike v splošni javnosti pomembnejša promocija uprizoritev kakor promocija besedil samih. Vere v branje dramatike je torej malo, razen kadar je to del osnovnega ali srednjega izobraževanja. Tu strokovna javnost identificira potrebo po vključevanju sodobne dramatike (tako domače kot prevodne) v šolske kurikule.

Ob vsem tem povzemamo in opozarjamo na visoko zavzetost strokovne javnosti za objavljanje dramatike na spletu, v tiskani periodiki in knjižnih izdajah. Poleg pomembne vloge, ki jo strokovna javnost pripisuje za objavljanje sodobne slovenske dramatike specializiranemu spletnemu portalu Sigledal.org, sta tudi specializirana knjižna zbirka in specializirana periodična publikacija prepoznani kot pomembna prispevka.

4.5 Bralne uprizoritve

Ob izsledku, da je potrebno branje sodobne slovenske dramatike celo med strokovno javnostjo še vedno aktivno spodbujati, medtem ko je ogled uprizoritev pogosteje samoiniciativna odločitev posameznikov_ic, so posebej zanimivi podatki o bralnih uprizoritvah. Te so pri nas v prvi vrsti namenjene strokovni javnosti in so nekakšna aktivna spodbuda ustvarjalcev_k in poustvarjalcev_k sodobne slovenske dramatike odločevalcem_kam za uvrstitev na repertoar,

objavo ali vsaj nadaljnji razvoj. A naša raziskava je pokazala, da so bralne uprizoritve v resnici najmanj pogost način, na katerega se strokovna javnost srečuje s sodobno slovensko dramatiko.

Tudi iz praktičnih izkušenj nam je znano, da so bralne uprizoritve večinoma precej slabo obiskane. Je morda to razlog, da je nedavno zamrl tudi festival bralnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike Vzkrik?

Zakaj bralne uprizoritve ne dosegajo svoje ozke ciljne publike in kako je potrebno bralne uprizoritve spremeniti, da bi uresničevale svoj namen, nam izsledki te raziskave sicer še ne pojasnjujejo. A že podatek, da so spremembe nujne, je uporabno izhodišče za nove kulturne politike in iskanja različnih kreativnih, ekonomskih in strokovnih kadrovskih odgovorov na ta vprašanja.

4.6 Kritika

O pomembnosti kritičskih odzivov na uprizoritve sodobne slovenske dramatike in na sodobna slovenska dramska besedila sama si je enotna skoraj vsa strokovna javnost. Od objave vprašalnika do trenutka zaključka te raziskave sta se na področju kritike uprizoritvenih umetnosti že pojavili dve novi iniciativi, prva je spletni portal Kritika, ki ga v produkciji Slovenskega gledališkega inštituta gosti portal Sigledal.org, drugi pa je Kritički seminar v produkciji Roka Bozovičarja in Maske v sodelovanju s portalom Neodvisni. Oba bosta predvidoma pokrivala tudi kritike sodobne slovenske dramatike in njenih uprizoritev, ki bodo bralcem dostopne na spletu, kar bo do neke mere že zapolnilo vrzel, ki jo je identificirala naša raziskava. Verjetno pa bo za v tisku objavljene kritike sodobne slovenske dramatike in/ali njenih uprizoritev potrebno utreti še nekaj (nekdaj že uhojenih) poti.

4.7 Specializirano prizorišče

Kot kažejo podatki, se strokovna javnost v veliki meri strinja, da za razvoj sodobne slovenske dramatike potrebujemo specializirano prizorišče, namenjeno izključno uprizoritvam sodobne slovenske dramatike. To vlogo bi lahko prevzelo eno od regionalnih gledališč, mali (ali celo osrednji) oder enega od narodnih gledališč ali pa bo potrebno ustanoviti novo gledališče, posvečeno sodobni slovenski dramski besedi, podobno kot to vlogo za sodobni slovenski ples opravlja na primer Plesni teater Ljubljana.

Raziskava je osvetlila tudi nekakšno averzijo do vstopa avtorja v gledališki vadbeni prostor in odpor do poseganja poustvarjalne ekipe v proces nastajanja besedila. Iz prakse je znano, da ti zadržki v resnici obstajajo. Ali je potrebno ta prepad med ustvarjalci in poustvarjalci sodobne slovenske dramatike premostiti? Je sploh mogoče, da ti dvoji med seboj ne stopajo v dialog? Ali pa je naloga strokovne javnosti, da poišče načine, da se premolk konča in dialog vendarle steče?

5 ZAKLJUČEK

Podatki, ki jih prinaša raziskava, nudijo še številne možnosti izsledkov in sklepov. So tudi uporabna empirična podlaga za odločevalce o programu, financiranju, izobraževanju ali kadrovanju na področju sodobne slovenske dramatike in njenega prevajanja. Gotovo pa brez dialoga med preštevalno analizo in ustvarjalno prakso nobena kulturna politika ne bo dosegla zelenih učinkov. Dramsko pisanje je živa umetnost, ki ji birokratski aparati lahko utirajo široke poti ali pa zastirajo vse možne prehode, pa bo vendar nekako našla svojo pot naprej, do odrov in publike.

LITERATURA

- Arhar, N. (2020). Teden slovenske drame med utrjevanjem identitete in odpiranjem navzven. In M. Drnovšček, M. Poštrak, & T. Rogelj (Eds.), *Dogodek je tu, dogodek imate v mestu! : Teden slovenske drame - 50 let : jubilejni katalog*. Kranj: Prešernovo gledališče Kranj.
- Delgado, M. M., Lease, B., & Rebellato, D. (2020). *Contemporary European playwrights* (pp. 1 online resource).
- Flynn, M. (2020). Ivan Vyrpaev and Natalia Vorozhbyt: Language, memory, and cultural mythology in Russian and Ukrainian new drama. In *Contemporary European Playwrights* (pp. 226-243). Oxford, UK and New York, USA: Routledge.
- Grochala, S. (2019). *New Plays From Europe*. Paper presented at the Brexit Stage Left, London, UK.
- Kmecl, M. (1995). *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović.
- Komljanec, K. (2019). (Še vedno) dramatično stanje sodobne slovenske dramatike. *Amfiteater : revija za teorijo scenskih umetnosti = journal of performing arts theory*, 7(2), 150-159.
- Laera, M. (2020). Poland. *Critical Stages / Scènes Critiques, The IATC Journal/Revue de l'AICT*(22). Retrieved from <https://www.critical-stages.org/22/poland/>
- Rebellato, D. (2020). European Playwriting and Politics, 1945-89. In M. M. Delgado, Lease, Bryce, Rebellato, Dan (Ed.), *Contemporary European Playwrights* (pp. 21-43). Oxford, UK and New York, USA: Routledge.
- Semenič, S., Drobnič, M., Kenk, M., Lenart Dvoršak, N., Mateša, T., Pavlin, S., . . . Štrus, N. (2020). *milnovecientosochentayuno tisočdevetstoenainosemdeset*. Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.
- SURS. (2021). Povprečna plača v RS. Retrieved from Statistični urad Republike Slovenije, <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/15/74> september 2021
- ZDUS. (2021). Retrieved from Združenje dramskih umetnikov Slovenije, Enota Dramskih pisateljic in pisateljev, <https://zdus.si/enota-dramske-pisateljice-in-pisatelji-dpp/> avgust 2021